

B L Ć N I K

V I S T N Y K

THE HERALD

СУСПІЛНӨ ~ ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

PIK XXVII, Ч. 9 (294)
YEAR XXVII, No. 9 (293)

ВЕРЕСЕНЬ 1973
SEPTEMBER 1973

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.60

ВІСНИК

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

ЗМІСТ

В. Давиденко — Кати діють у темряві	1
Конференція АБН і ЕРС в обороні переслідуваніх	3
С. Корнич — Огляд світових подій	4
Остап Невідомий — Поезії з України	7
Д-р В. Трембіцький — Наука для науки	
чи наука для життя	8
Ів. Левадний — Охрищення України-Руси	10
С. Женецький — Неспокій в СССР	16
Олександер Дорда — Гальванізація трупа	18
Д-р Ол. Соколішин — Псевдонаукова публікація	20
Вол. Мартин — „Радянський” чи „советський”	21
Яр. Гриневич — Свастика над Холмщиною	23
В. Гаврилюк — Мітологія поезії	26
Алла Коссовська — Мужність	29
В. Некрасов — Про цвінтари	31
З життя Відділів	32
Хроніка	33

СВОБОДА НАРОДАМ! — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

В. Давиденко

КАТИ ДІЮТЬ У ТЕМРЯВІ

Людям, що в 30-их роках проживали у Співсъєтському Союзі, а тепер читають в західній пресі про ситуацію на Україні, пригадуються з новою силою сталінські розправи з „ворогами народу”: як судили їх в закритих процесах, на яких ролю „публіки” та „свідків” виконували енкаведисти в цивільному одягу, як засуджували безневинних людей на смерть або довгореченеві вироки в концтаборах, як „каялися” вони в непоповнених ними злочинах супроти радянської держави і партії, признаючись, що довгими роками працювали на німецьку, англійську чи й навіть японську розвідку і одержували за це „юдині срібняки”.

У своїй так званій секретній промові на ХХ З'їзді КПСС Хрущов назвав ці процеси фальшивими, спрепарованими за наказом Сталіна в кабінетах НКВД, і чимало жертв тієї сталінської розправи після того, як знищено їх фізично, „регабілітовано”. Щоправда, пізніше, зрозумівши, якого страшного удару завдав соцівській системі і ідеології своїми викриттями, Хрущов гостро змінив курс внутрішньої політики і навіть у дечому почав виправдувати Сталіна, а процеси „регабілітації” припинив.

Проте, наслідники Сталіна не подарували Хрущову його промови на ХХ З'їзді КПСС, наструшились зростом його влади, його диктаторськими тенденціями і, скориставшись з його відсутності в Москві, підготовили „путч” — двірцевий переворот. Скільки осіб на найвищих партійних постах наклали тоді головами — невідомо, але Хрущова пощастили і дали йому спокійно померти, як „державному пенсіонерові”.

Нові кремлівські володарі, по короткому часі „відлиги”, яка розв’язала в країні ліберальні тенденції, зрозуміли, що втриматися при владі можуть вони лише випробуваними ме-

тодами Сталіна — і почали спроквола привертати сталінські методи правління в усіх ділянках життя країни. А це значить, що вони залишили непорушною зцентралізовану економіку, колгоспну систему і сталінську національну політику, отже політику русифікації і щораз більшого обмежування прав „національних республік”.

Наростанню російських шовіністичних настроїв серед партійних вищих кадрів, а далі серед рядових партійців і широких мас російського населення Політбюро ЦК КПСС сприяло чимраз виразніше, здаючи собі справу з того, що самою лише марксівсько-ленінською ідеологією і облудним гаслом „пролетарського інтернаціоналізму” годі затриматися при владі. І, наслідуючи політику царського режиму, що використовував як запобіжний вентиль у паровому казані антисемітизм, Політбюро проголосило як найбільшу небезпеку для цілості російської більшевицької імперії „буржуазний націоналізм”, що став ніби другим вентилем, крізь який мала б виходити пара з перегрітого імперського казана.

Всяка дія викликає протидію, всяка реакція — протиреакцію. Таким чином постійне підкresлювання першості і вищості російського народу з-поміж інших народів СССР, нав’язування їм як зразка для наслідування „старшого брата”-москаля, його мови і „культури” зроджувало серед української, грузинської, літovської і інших підсоветських народів молоді дух протесту, разило їхню національну гордість і підсилювало націоналістичні настрої. Цей протест прибирав різних форм — демонстрацій, поширювання летючок, нарешті — створення „Самвидаву”, що на Україні виходив окремим виданням як „Український Вісник”. Діяпазон руху дисидентів був дуже шир-

рокий: від оборонців советської конституції і пропагаторів повороту до „ленінських позицій” — до з виразно самостійницьким забарвленням сецесіоністів, які навіть передруковували деякі видання ОУН з 30-их років. Це був рух молоді, яка не зазнала сталінських чисток, подекуди одверто висловлювала свої думки і посуджувала старше покоління, яке покірно сприймало сваволю Сталіна і його кліки. І так по однім боці духових барикад опинились Бажан, Полторацький, Загребельний та інші, а по другім — Симоненко, Дзюба, Світличний, Караванський... Цей рух національного відродження на „цвінтарі ідей” дуже занепокоїв Москву.

Терористична машина, що її пустило ЦК Політбюро проти дисидентів, сконструйована із макабричної суміші царської „охорани” і сталінських „органів”, удосконалених досвідом і методами англійської, американської і французької розвідок. А працює цію велетенською машиною вже третє покоління чекістів: тих, що ще пам'ятають Дзержинського, тих не добитих Сталіним ежовців і тих „нового набору” із спеціальною високою освітою, часто з манерами джентльмена і душою опрічника Івана Лютого. Їх слухно називають „нелюдами”.

На першому етапі боротьби з дисидентами слідчі КГБ мали з ними багато клопотів, зударюючись із взаємною солідарністю, взаємопідтримкою і твердою особистою поставою арештованих „буржуазних націоналістів”. Їм звичайно закидали „антисоветську агітацію”, але вони, здебільша інтелектуали, вміли боронитися навіть проти цих кагебівських фахівців, добре знаючи закони ССР, кримінальний

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors
Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

кодекс і всі процесуальні тонкощі. Досвід сталінських енкаведистів, яким офіційно дозволено було стосувати тортури, за Хрущова названими „порушенням соціалістичної законності”, тут не придавався. До того ж громадська думка, що стихійно відроджувалась в ССР, зв'язувала руки слідчим у їхній чорній праці і вимагала відкритих судових процесів. У немалій мірі зв'язували кагебістам руки також дисиденти тим, що про кожний випадок порушення „соціалістичної законності” інформували західних журналістів особисто або через підпільні видання.

В одному з недавніх редакційних коментарів „Нью Йорк Таймс” потверджено припущення емігрантів-советологів, що широка коекзистенція з Москвою, яку започаткував був Вашингтон, дала „зелене світло” советському урядові в переслідуванні дисидентів. Москва внаслідок цього облудного співіснування, що має на цілі лише матеріальні вигоди, вже не оглядаючись на світову опінію, повела супроти них терористичну компанію — масові арешти, закриті суди, замикання засуджених у психіатричні лікарні, концтабори і тюрми, застосовуючи при цьому навіть хемікалії, що ламають волю арештованих і змушують їх призначатися до всього, чого забажають слідчі.

П'ятнадцять місяців перебував під слідством український літературний критик Іван Світличний, поки дочекався засуду на 7 років ув'язнення і 5 років заслання. Цілий рік перебував під слідством публіцист, автор книжки „Інтернаціоналізм чи русифікація?” Іван Дзюба, аж поки був засуджений на 5 років ув'язнення. А цю ж книжку в рукописі під власним прізвищем переслав він до ЦК КПУ на перегляд, сподіваючись, що, прочитавши її, партійні керівники, які ніби презентують український народ, припинять або бодай обмежать нищення української культури і шалену русифікацію, що її ведуть з допомогою місцевих яничарів московські шовіністи. Кагебівським слідчим досі не пощастило зламати цих відважних людей, і тепер ширять вони чутки, що І. Дзюба збирається писати нову книжку, в якій заперечить усе написане в по-
(Закінчення на стор. 13-ї)

КОНФЕРЕНЦІЯ АБН І ЕРС В ОБОРОНІ ПЕРЕСЛІДУВАНИХ

25, 26 і 27 серпня, у тридцятиріччя АБН, відбулися конференції АБН та Європейської Ради Свободи і масове віче на Трафальгар-сквері у Лондоні.

Відкриті сесії ЕРС і АБН відбулися 25-го серпня в готелі Боннігтон у Лондоні о год. 16-18 і 19-20 і в понеділок о год. 10-13 і 15-17.

У неділю о год. 12 на Трафальгар сквері відбулося масове віче з молитвою за переслідуваних і ув'язнених в більшевицьких концтаборах, тюрмах і психіатричних лікарнях за віру в Бога, за оборону прав нації і свободу людини. У вічі взяло участь понад 4000 осіб.

О год. 18 у згаданому готелі віалітовано панель молоді. Головним предметом конференції було: „Визволення, а не капітуляція!“ Основна тема віча: „В обороні національно, політично, релгійно переслідуваних російськими тиранами і народовбивцями!“

У понеділок о год. 19:30 відбулось прийняття у готелі з промовами та культурно-мистецьким обрамуванням.

Промовляли на сесіях, вічу і прийнятті: Ярослав Стецько, президент Ольє Байорн Крафт, проф. д-р Т. Оберлендер, д-р Іван Дочефф, полк. Д. Космович, Леван Зурабішвілі, д-р С. Галамай, д-р Роман Маланцук, Т. Зарінс, мігр Слава Стецько, Володимир Косик, Б. Зорків і ін.

Пресова конференція і відкриття виставки відбулися в п'ятницю 24-го серпня о год. 11:00 ранку в приміщенні Боннігтон готелю.

Ярослав Стецько, колишній голова Українського Державного Правління 1941-го року, голова Проводу Організації Українських Націоналістів, був однодушно переобраний на президента Антибільшевицького Бльоуку Народів.

Конференція АБН відбулася спільно з Європейською Радою Свободи та з участю делегатів з Європи, З'єднаних Стейтів Америки, Канади, Австралії та Азії.

Обидві організації схвалили „Звернення до поневолених російським імперіалізмом і комунізмом націй“, прирікаючи боротись разом з ними, аж доки всі нації будуть вільні, незалежні і матимуть права, гарантовані Хартією Об'єднаних Націй.

В резолюції АБН відмічується 30-ліття створення тієї організації в Україні і заповідається скріплення її активності у вільному світі для підтримки визвольних національних рухів поневолених в ССРР націй, в сателітних та інших опанованих комуністичною диктатурою країнах.

Європейська Рада Свободи в окремій резолюції вимагає відкликання совєтських окупаційних військ з Чехо-Словаччини, Угорщини, Східної Німеччини, України, Литви, Латвії, Естонії, Білорусі, Туркестану, Грузії і Вірменії.

Слово Я. Стецька і становище, схвалене Конференцією — в наступному числі „Вісника“.

10.000 МОЛОДІ ТА ІІ БАТЬКІВ НА ХХІІ ЗДВИЗІ СУМА

1,250 уніформованих членів Спілки Української Молоді Америки та інших дев'ять тисяч батьків цієї молоді, рідних та гостей взяло участь у ХХІІ Всеамериканському Здзвізі СУМА, що відбувся на оселі в Елленвіллі.

Довжелезні колони автомобілів із реєстраційними табличками багатьох стейтів і провінцій Канади по обидвох боках шляху та на площах оселі потверджували всеамериканський характер Здзвигу, що проходив під кличем: „Україно, ради Тебе мислю і творю!“ і відзначав 100-ліття Наукового Т-ва ім. Шевченка, 40-річчя голодової облоги України, 30-ліття створення Антибільшевицького Бльоуку Народів, Першої Української Дивізії УНА та 10-ліття смерти Василя Симоненка, з поеми якого взято клич Здзвигу.

Головна частинна програми, яка включала мистецько-розвагові імпрези, забави та спортивні змагання, відбулася в неділю 2-го вересня після Богослужень, що їх відправили в українському католицькому обряді о. д-р Володимир Гавліч, ігумен ЧСВВ, та в українському православному обряді о. Володимир Базилевський.

Маніфестаційна програма, якою проводив Ігор Шнерналь і яку започатковано піднесенням прапорів, співом і відіграванням українського та американських гімнів, включала вмарш уніформованих сумівців з прапорами на площа біля пам'ятника Героїв, звітування, короткі промови голови Головної Управи СУМА мігр Євгена Гановського, голови Головної Управи ООЧСУ проф. Івана Вовчука та представниці Екзекутиви УККА міgra Уляни Дячук, відчитання привітань від Благенішого Верховного Архієпископа та Владик Українських Католицьких і Православних Церков, Голови Проводу ОУН Ярослава Стецька та багатьох інших. Український Народний Союз на цьому Здзвізі репрезентували заступник головного предсідника проф. Іван Телиук та заступник головного предсідника і рекордовий секретар Володимир Сохан. Маніфестаційну частину закінчено дефілядою Осередків СУМА з їх прапорами.

ІЩЕ ПРИЙДЕ ЧАС

Не буде більше по ночах Дніпро ридати,
Не буде чайка квилити над ним в розпуці.
Пронизливо не будуть нам січі кричати
І не житимутъ батьки з дітьми в розлуці.
Бо оживе наш любий, гарний край,
Прийдуть його сини здалекої чужини,
Заплачутъ з радости, уздрівши рідний край,
Вернувшись до дорогої їм родини.
Тож воля нам іще має крилом,
Прокипеться окрадена Україна
І мати вишитим, широким рукавом
Обйме дорогого співа.

Н.Т.

C. Корніг

ОГЛЯД СВІТОВИХ ПОДІЙ

Цьогорічне літо проходило під знаком важливих політичних змін у цілому світі. В ЗСА увага преси все ще була звернена на переслухування свідків сенатською комісією під проводом сенатора С. Ервіна в т. зв. афері Вотергейту.

Студіюючи обставини вотергейтської афери, трудно зректися враження, що ця справа має передусім характер політичний, а не кримінальний. Можна припустити, що противники Республіканської партії шукають способу усунутти Ніксона з посту президента. 18% опитуваних заявили, що Президент повинен уступити зі свого посту, а три чвертіх уважають, що, хоч Ніксон може бути винний у нелегальних актах, він має залишитися на своїм становищі. Крайньо лівих лібералів відстрашують перспектива приходу на місце Ніксона віце-президента Спіро Егню. Проте, ніхто не взяв поважно проекту Кліфорда Кларка, щоб през. Ніксон наперед намовив С. Егню уступити зі становища віце-президента і призначив нового віце-президента з-поміж трьох кандидатів, запропонованих Конгресом. Обвинувачують С. Егню у фінансових надужиттях, коли він був губернатором стану Меріленд в 1967 і 1968 роках, у вимаганні грошей і в податкових обманах. Запитаний кореспондентами в цій справі, Егню заявив, що на переведеному проти нього слідстві він докаже свою невинність.

Постава през. Ніксона щодо вимог сенатської комісії знайшла за кордоном прихильну оцінку. Про те, що вотергейтська афера не зашодила зовнішній політиці ЗСА свідчить факт, що заплановані переговори американського Уряду з урядами інших держав відбулися без перешкод.

15 серпня през. Ніксон, промовляючи на телевізії до американського народу, ствердив, що він не мав нічого спільногого ані з вломанням до демократичної головної виборчої кватири, ані з затуштуванням цієї справи, як також не знов про будь-які надужиття в Білому Домі. Президент висловив певність, що в короткому

часі загальне довір'я до Білого Дому буде привернене.

22 серпня през. Ніксон відбув у Сан Клементо в Каліфорнії пресову конференцію. На запитання кореспондентів він заявив, що не може задоволити вимоги сенатської комісії і видати їй магнітофонні записи розмов, ведених у Білому Домі, бо це було б „зломанням засади довір'я”. Президент ще раз ствердив, що в жадній мірі не був заангажований в афері Вотергейту.

Реакція на відповіді Президента була різна. Сенатор Сам Ервін критикував кореспондентів, чому не запитали його, як то сталося, що гроші, призначенні на виборчу кампанію, опинилися в руках вломників до головної кватири демократів.

Коли пишемо ці рядки, справа Вотергейту ще продовжується. Виникають нові факти, на чергу прийшли ревельяції Марти Мітчел, дружини колишнього генерального прокурора Дж. Мітчела.

*

По візиті Брежнєва до ЗСА в кінці червня ц. р. і конференції в Гельсінках у справі беспеки і співпраці, що розпочалася 3 липня, демократи і радикальні політики в ЗСА, які завжди критикували тверду політику през. Ніксона супроти Москви і домагалися припинення війни у В'єтнамі, раптом змінили свої погляди і кричать у своїх газетах, що Ніксон рятує Брежнєва, закликають до обережності в стосунках з Москвою і виступають проти пертрактаций з нею. На конференції в Гельсінках представник ЗСА, державний секретар В. Роджерс говорив, між іншим, що самого співжиття між східним і західним бльоком не вистачає для запевнення миру, а потрібна ще вільна виміна людей і ідей для витворення мирної атмосфери.

Бритійський міністер закордонних справ говорив про необхідність піднесення життєвої стопи в Західній і Східній Європі і про потребу збільшення вимін туристами та культур-

ними здобутками. Міністер закордонних справ СССР Громико говорив головно про непорушність теперішнього становища в Європі, а також про невмішування у внутрішні справи інших країн. Промову А. Громика прийнято, як формальну вимогу московської домінації в середньо-східній Європі і попередження, що Москва не допустить до вільної виміни людей і ідей.

На конференції в Гельсінках брали участь делегати 35 держав. В результаті покликано різні комісії, які будуть приготовляти матеріали для другої фази конференції, що відбудеться в Женеві.

Більшість західних представників вважає, що краще не починати другої фази конференції, доки не буде узгіднено конкретних проблем. Щодо Європи, то одною з таких проблем є необхідність відкликання „доктрини Брежнєва”, яка управлює СССР втручатися навіть збройно у внутрішні справи інших соціалістичних держав. Для створення силової рівноваги в світі проти зростаючих впливів Москви вільний світ шукає зближення і зговорення.

*

23-го липня в розмові з американськими журналістами в Токіо японський прем'єр Какус Танака заявив, що запланована його зустріч з президентом Ніксоном буде присвячена головним чином скріпленню „трикутника”, що його мають творити Японія, ЗСА і Європа. В цьому питанні Танака підтримує плян президентового дорадника Генрі Кіссінджера про встановлення нової Атлантическої Хартії, яка охоплювала б також Японію. ЗСА і Японія постачають тепер 40% світової промислової продукції. В майбутньому взаємини між Японією і ЗСА ще більше поширюватимуться. Танака заявив, що передасть през. Ніксонові запрошення відвідати Японію, а відкладена візита в ЗСА японського імператора також відбудеться ще цього року.

24 липня розпочалася чотириденна візита у Вашингтоні шаха Персії Могамеда Реза Палаві. Шах Персії заінтересований закупом на суму коло двох мільярдів доларів американської зброї. Перський уряд занепокоєний зростаючими впливами Москви в районі Перської зато-

ки, в Іраку і інших арабських державах. Перські закупи можуть спричинитися до зрівноваження дефіцитового платничого бюджету ЗСА.

З кінцем серпня прибув до Вашингтону прем'єр Японії Какус Танака. По нарадах з през. Ніксоном він виступив з промовою у Національному Пресовому Клубі, в якій зазначив, що ЗСА не мають уже можливості розв'язувати своїми силами всі політичні та господарські проблеми світу і потребують співпраці з іншими потугами, зокрема з Японією. Згідно з підписаним комунікатом ЗСА будуть підтримувати кандидатуру Японії в члени Ради Безпеки ОН. Крім того ЗСА зобов'язалися доставляти Японії дефіцитні продукти і скасувати обмеження на експорт сої. Японія і ЗСА, найбільші консumentи нафти, погодилися дослідити справу постачання нафти в кризові періоди. Рівночасно Японія бажає зменшити свою залежність від ЗСА і поліпшити свої відносини з Москвою і червоним Китаєм.

През. Ніксон на пресовій конференції 22-го серпня повідомив, що він „з жалем” прийняв резигнацію Вілліама Роджерса з посади державного секретаря, а на його місце призначив Генрі Кіссінджера, який мусить бути ще затверджений Сенатом. Припускають, що в практиці ця зміна не приведе до змін в американській закордонній політиці тому, що Г. Кіссінджер був фактично співучасником всіх важливих рішень Уряду Ніксона в тих справах, зокрема, коли йшлося про поліпшення відносин з Китаєм і Москвою.

На пресовій конференції в Сан Клементі новий державний секретар зобов'язався провадити більш відкриту закордонну політику в співпраці з Конгресом. Він обіцяв, що в закордонній політиці матиме більший голос Державний Департамент, Конгрес і громадянство. Кіссінджер запевнив, що, не зважаючи на свою подвійну роль — як дорадника президента в справах державної безпеки і державного секретаря — буде завжди готовий складати звіт перед відповідною сенатською комісією. Г. Кіссінджер заповів, що скерує всі зусилля на консолідацію політики, започаткованої в першій каденції Ніксона з утриманням добрих стосунків з Європою і Японією.

*

3-го липня, як згадано вище, відбулася перша фаза конференції в справі безпеки і співпраці в Гельсінках, у Фінляндії. Перед скликанням тієї конференції Брежнєв відвідав ЗСА, щоб під „шумок” поліпшення відносин між Москвою і ЗСА та задекларованої „відлиги” добитися в Гельсінках затвердження існуючого в Європі становища, тобто затвердження територіальних здобутків Москви з часів останньої війни і колоніяльного поневолення Москвою країн Східної Європи. Москві йдеється також про виведення американських військ з Європи. Конференція в Гельсінках тривала один тиждень.

Американська і європейська преса скептично реагувала на промову Громика в Гельсінках. „Нью Йорк Таймс” писав, що його пропозиції виглядають скорше як документ, що має на меті запевнити безпеку Москви і диктаторам східноєвропейських країн, ніж актом, що обіцяє постійний мир, свободу і незалежність для людей.

Західна Європа почуває себе загроженою наступом Москви. В зв'язку з тим уряд Франції переводить далі експерименти з атомовими бомбами.

Лондонська газета „Економіст” в зв'язку зі смертю східнонімецького диктатора В. Ульбрихта звернула увагу народів Західної Європи на загрозу „фінляндизації” Європи, тобто зведення її до стану, який уможливить москалям зберегти, а далі й поширити власну імперію до Атлантику.

„Остполітика” західнонімецького канцлера Брандта починає натрапляти на труднощі. Москва, одержавши те, на чому їй залежало — легалізацію Східної Німеччини і впровадження її до ОН, заспокоїлася. Але німці зі Східної Німеччини продовжують втікати. Для Бонну постали також труднощі з Прагою і Будапештом в справі депатріації етнічних німців. Німецькі урядові чинники передбачають розв’язання тих труднощів на конференції безпеки в Фінляндії.

Франція боїться нового Рапалльо, себто подібного договору, що його уклала була в 1922 р. Німеччина з Москвою. Французький міністер сільського господарства Шірак, говорячи

про суперечки поміж Німеччиною і Францією в справі СпільногоЕвропейського Ринку, заявив, що Бонн починає відходити від політики об’єднання Європи і виявляє заинтересовання до зв’язків з державами комуністичного блоку.

Проголосений през. Ніксоном „Рік Європи” зник зі сторінок преси, хоч ініціатива „Року Європи” залишається далі дипломатично живою. Вона висуває ряд важливих європейських проблем, які ще досі не розв’язані.

*

На Близькому Сході панує напружена ситуація. Проф. Вілліям Гріфіч в місячнику „Рідер Дайджест” пише, що ця ситуація може допrowadити до вибуху там четвертої війни. У випадку війни на тім терені дуже потерпіли б ЗСА, бо їх промисл дедалі більше залежить від достави арабської нафти. Савді Аравія зайробляє на нафті щораз більше грошей, і це дає їй можливість тиснути на ЗСА. Тож Америка, на думку проф. Гріфіча, повинна негайно діяти, переконуючи Ізраїль, щоб він зробив певні поступки для арабів, і узaleжнюючи від цього дальші достави американських літаків та зброї. Ізраїль повинен передусім відступити з окупованих ним теренів Суецького каналу. Врешті треба розв’язати проблему палестинських утікачів. Проф. Гріфіч вважає, що на інші умови не згодиться жадний арабський уряд. Але який ізраїльський уряд міг би утриматися при владі, якби згодився на цей плян? Проф. Гріфіч твердить, що ЗСА повинні боронити існування Ізраїлю.

У другій половині липня міністер закордонних справ Ізраїлю А. Ебан заявив на пресової конференції в зв’язку з візитою генерального секретаря ОН Курта Вальдгайма, що мир на Близькому Сході може бути осягнений тільки через безпосередні розмови між Ізраїлем і арабськими державами — без жадного посередництва чи натиску збоку великих держав чи ОН. При тому він додав, що Ізраїль має затримати на постійно частину арабських теренів, здобутих у Шестиденній війні в червні 1967 р. Поїздка Вальдгайма, в очах Ізраїлю, була небажана і навіть шкідлива.

Тим часом Ізраїль розвиває посилену полі-

тичну акцію проти арабів. Рада Безпеки ОН ухвалила одноголосно резолюцію, в якій осуджується Ізраїль за те, що перехопив над Ліваном арабський пасажирський літак і примусив його приземлитися на ізраїльському терені. Крім цілого ряду терористичних актів, що мають свою ціллю здушити палестинський визвольний рух, нові такого роду акти спричиняються, правдоподібно, до ще більшого погіршення ситуації.

Уряд Партиї Праці прем'єра Голди Меїр, стоячи перед осінніми виборами, затвердив проект будови міста на 50 тисяч мешканців в окупованих Ізраїлем Голанських висотах, а також іншого міського осередку на зайнятому Ізраїлем Синайському півострові. Крім того міністер оборони Моше Даян провадить політику інтенсивного поселення жидів в окупованій Західній Йорданії. Генерал Даян заявив 9-го серпня, що Ізраїль має військову перевагу над арабськими державами. Ця заява виразно веде до конфлікту не тільки зі Західною Європою, але навіть зі ЗСА.

*

Генеральний секретар ОН у своєму звіті, приготованому на загальні збори ОН, зазначив, що необхідність міжнародної співпраці для рятування миру в світі „ніколи не була такою наглою, ніж тепер”. Вальдгайм мав на думці ситуацію на Близькому Сході.

Американський тижневик „Ю. С. енд Ворлд Ріпорт” з 27 серпня в статті І. Формма пише про зростаючу небезпеку війни поміж Китаєм і ССР. Чи Москва може тепер рішитися на превентивну війну, щоб знищити китайську нуклеарну зброю і встановити в Китаї просоветський уряд? Москва опанована свого роду манією „живтої небезпеки”. Крім того в Кремлі бояться зближення Китаю з Японією і ЗСА.

В зв'язку з щораз більшим скріпленням збройних сил Москви над китайським кордоном, Пекін також посилює там свої сили і інтенсивно розбудовує атомовий арсенал. Китай хоче мати сильну Європу, щоб Москва не пересувала своїх збройних сил на китайські кордони.

ЗСА провадять нелегку гру між двома кому-

ністичними державами, уважаючи, щоб не дійшло між ними до зудару.

Всі пишуть, говорять і прагнуть миру, але світова ситуація чимраз більше погіршується. Світ зближається до подій, які на тлі водневої зброї загрожують небувалими катастрофами.

ПОЕЗІЇ З УКРАЇНИ

*

Земля моя багата довбущуками,
Піснями, могилами і трагічністю.
Не байдуже їй, під якими бути зірками,
І з якою вірою іти у вічність.
Зірки наїкраці — з серпневого неба,
Що пахне у сінокоси йонами.
А найпевніша віра — віра матері в себе,
Віра сина — материнським долоням.
Не буде віри цієї — не буде сили,
І серце до серця не знайде броду.
Якщо для матері не зробить добро син —
То не зробить добра й для народу.

*

Спить селянська дума нескошена
Коло пенсіонерки-коси.
У гаїв осикові кошики
Небо синє різдвищу синь.
На загати хати поспирались,
Чекають від рути щедрівників.
Ой прииде-задзвонить Нова Радість,
Зарже калиново загнузданій кінь.
Зарже калиново на всю Україну,
На всю Україну і всі города, —
І встане з-під снігу зелений барвінок,
І в кінвах воскресне замерзла вода.
У сіні пругнуться батоги петрові,
І землю почус досвітия трава.
Радуйся, неє! Дочки твої — чориброві,
І рута, і пісня твоя — жива!

*

І стала земля для синів її муково,
А колгоспи — новітньою панщиною.
І болять хлібороба землисті руки
Не менш, ніж боліли пращура.
Панщина — три дні, колгосп — семиденка,
На трьох гречкосів — три, що не сноть.
І доля жінки, як за Шевченка, —
Сіра.
Контори, правління, партійні, дозорці, —
На кожен гектар по начальнику.
І плаче-китиче українське сонце
Край колгоспного шляху небогою-чайкою.

Остан Невідомий

В СТОРИЧЧЯ НТШ

Д-р В. Трембіцький

НАУКА ДЛЯ НАУКИ ЧИ НАУКА ДЛЯ ЖИТТЯ

Не раз у зв'язку з цим питанням постає серед нашої громади дискусія. Вона сьогодні тим більше актуальна, коли взяти до уваги події, які мають вплив на ситуацію в Україні та на дальншу долю українського народу.

Боротьба української нації за відновлення своєї держави має тепер не збройний, а інтелектуальний характер. Наше добре знання історії, права, економіки та соціальних проблем української держави 1917/21 рр. і сучасної є єдиною зброєю, що реально може боронити нас проти ворога, який вживає науку в своїй власній інтерпретації.

Москва та її союзники на Заході хочуть дискредитувати українську націю, як світову чи бодай європейську політичну проблему і звести її до чисто внутрішньої російсько-імперіяльної справи.

Ясно, що наше завдання — не допустити, щоб український ірредентизм світові історики та політики звели до питання другорядних і третьорядних т. зв. „автономістичних“ народностей ССР — башкірів, якутів чи мордвинів. Ми мусимо постійно стояти на сторожі нашої справи, давати їй солідну мотивацію, гідну уваги науковців світу і науково заперечувати всі антиукраїнські аргументи.

У воєнному стані мусимо мати зброю, яка може діяти кожноточно, коли зайде потреба. Не існує у воєнній стратегії відкладання оборони, коли одна сторона намагається знищити другу. Тому всяке зволікання з обороною є нічим іншим, як початком капітуляції.

Ось чому ми мусимо вживати нашої зброї постійно, першими виступаючи проти наших противників, які ставлять своєю ціллю політично та біологічно знищити українську націю.

Як згадано вище, нашою єдиною зброєю проти імперіалістичної експансії Москви є наша наука у стані постійної готовості, що має повну свободу рухів і не зв'язана із сторонніми політичними чинниками. Лише така насправді вільна наука може гідно обороняти нашу поневолену націю.

Тому наша наукова зброя мусить бути практичною, тобто працювати для реальних цілей, а не для самої науки. Наука для науки може бути оправданою лише у власній державі, де є великий штаб дослідників різних проблем, який має великі фінансові засоби.

Наука поневоленої нації мусить бути зосередженою на принципові справи і проблеми. Вона мусить бути політичною наукою, пристосованою до основної цілі нації, яка змагає до повного усамостійнення.

Отже, практичні дослідження історико-політичних тем, економічних проблем, соціальних питань є ціллю тієї науки, якої ми потребуємо.

На еміграції ми маємо декілька наукових осередків і кожний із них робить позитивний вклад у спільну справу.

Не так давно наші заможніші емігранти покінчили збирання двох мільйонів доларів на Фонд Катедри Українознавства при Гарварді. Маємо в результаті три катедри: мови, літератури та історії із трьома, на жаль, ще порожніми кріслами, бо, як заявив репрезентант Катедри, проф. Пріцак, українська спільнота в західному світі не має таких стовпів науки, які могли б гідно презентувати оці ділянки нашої науки в Гарварді згідно з вимогами цього американського наукового осередку. Тому еміграція чи, інакше кажучи, український вільний світ мусить чекати на науковців, які могли б авторитетно зайняти три крісла україністики.

Такий стан в часі невгаваючої війни з большевицькою Росією є для нас катастрофічним, бо гарвардську зброю мусіли б ми застосувати негайно. Зрештою ще невідомо, наскільки „наш Гарвард“ буде ефективним у практичній обороні нашої державної рації.

Само собою, гарвардські українознавчі катедри є великим здобутком, яким ми можемо радіти, але лише майбутнє покаже, скільки будемо мати з них користі.

Потреби літніх чи семестральних курсів української мови при гарвардській катедрі ніхто не

заперечує, як не заперечує потреби курсів історії літератури чи загальних курсів історії України. До речі, такого роду навчання ми маємо вже в декількох інших університетах, навіть без будь-якої інвестиції капіталу з нашого боку.

Однак, практичною мовою кажучи, багато часу пройде, поки наша гарвардська машина розгойдається і почне давати продукцію. А тим часом війна йде і противник наступає на кількох фронтах. На цих фронтах ми мусимо мати відповідну наукову зброю, щоб не програти війни.

Наукове Товариство ім. Шевченка завжди було готове до оборони нашої правди, бож є воно впovні незалежною в політичному та ідеологічному аспекті установовою.

1973 рік є ювілейним роком. Це ж минає століття існування Наукового Товариства ім. Шевченка, яке створили у галицькій столиці Ол. Кониський, Мих. Драгоманів, Дм. Пильчиків, Мих. Жученко зі Слобожанщини, о. Ст. Качала — галицький посол, Корн. Сушкевич (перший голова Т-ва та видавець повного „Кобзаря“). Фінансову основу для НТШ дали наші шляхтичі Єлісавета Милорадович (з роду Скоропадська) пожертвою 9.000 гульденів, інж. В. Семиренко, проф. М. Пелехин та 32 заможні громадяни Львова.

Стовпами науки в НТШ були: Ол. Барвінський, Іван Франко, академіки А. Кримський, М. Грушевський, В. Щурат, а в добі державності України, крім уже згадуваного проф. М. Грушевського (першого президента Української Республіки), В. Липинський, О. Айхельман, Д. Дорошенко, О. Шульгин, А. Яковлів, Іван Горбачевський, К. Левицький, Ст. Смаль-Стоцький, Ів. Огієнко, Іван Нечуй-Левицький, М. Кордуба, Ст. Рудницький, Вол. Антонович, Ф. Щербина із далекої Кубані, що давали основи під відновлену українську державність, обороняли її своїм знанням та науковими матеріалами з архіву НТШ.

Не можна тут поминути таких світочів Наукового Товариства ім. Шевченка, як Дмитро Антонович, Федір Вовк, Олександер Лотоцький, Е. Олесницький, В. Старосольський, Степан Томашівський, В. Дорошенко, В. Щербаківський,

І. Раковський, В. Гнатюк, В. Крупницький, З. Кузеля, І. Мірчук, Я. Пастернак, Л. Білецький, О. Барвінський, І. Зілинський, О. і Ф. Колесса та багато інших.

Із живих, активних тепер членів цієї наукової установи слід згадати Блаженнішого Кир Йосифа Сліпого,protoархимандрита ЧСВВ о. А. Великого, В. Кубійовича з його Енциклопедію Українознавства (українськомовною та англомовною), М. Чубатого та Ол. Оглоблина (сучасних наших найповажніших істориків), єпископа Івана Прашка, о. Мітрата В. Лабу, Гр. Лужницького, Луку Луцева, О. Кульчицького, О. Архімовича, Я. Рудницького, В. Радзиковича, В. Лева, Костя Кисілевського, В. Янева, ректора УВУ, О. Смакулу, П. Ковалєва.

До 1939 року НТШ було твердинею нашої вільної науки, стоячи на сторожі української наукової правди та нашої державної рації.

Заходами НТШ видано до 1939 р. 155 наукових видань „Записок НТШ“, біля 100 збірників, 58 видань окремих Комісій НТШ, 15 томів „Українського Архіву“, 10 томів „Історії України-Руси“ М. Грушевського, 18 видань „Лікарського Вісника“, 11 „Джерел до історії України“, „Загальну Енциклопедію Українознавства“ та 235 іншого роду праць. За загальним підрахунком НТШ видало до початку Другої світової війни кругло 1500 наукових праць, які є виявом української незалежної наукової, політично-історичної, економічно-суспільної та науково-національної думки.

Чи може бути кращий звіт про цю установу, яка із 1892 роком набрала статутової форми наукової інституції? Тому праці НТШ стояли й стоять на полицях авторитетних наукових інституцій та бібліотек.

Російсько-більшевицька імперія зліквідувала НТШ так само, як нашу Католицьку Церкву, „возз'єднавши“ його приміщення, бібліотеку з її 200.000 томів і музеї-архіви із Академією УССР і СССР у Москві.

Та політична еміграція по Другій світовій війні спромоглася відновити колись вільні наші академії: НТШ та УВАН. Остання в 1968 році урочисто відзначала своє 50-ліття, а цього року відзначає своє сторіччя НТШ.

As another example, many people are now learning to play the piano. This is because it is a very popular instrument.

Онтаріо, що відноситься до сільськогосподарської промисловості та будівництва. Важливим фактором є розташування міста поблизу моря, що надає можливість для розвитку портової та судноплавної промисловості. Крім того, місто має добре залізничне та автомобільне сполучення з іншими регіонами Канади та США.

Illepijudo 3 rukkoko ro Poyt' uppnihija xpnctnijh.
Ctbo knttina Qtpira. Boza mazia cboro knttina-
cha o. Tpnitopka i samponija 3 Hmeqnnih nppimo-
lo miciohepa Ajjazhipepka. Barbarin tpnbrajnm baa-
e emniam 3 Blaattieo xpnctnijhctbo B ti hacn Ay-
ake monungnijoch ha Ykpaqhi. Bokpema B jpyjkn-
hax knttia lrop'a gyjio garato xpnctnijh.

Людмила Николаевна Моркевичтаман. В Молотово кириллическая фамилия была записана как Моркевичтаман, а в документах на английском языке — Morkevitch-Tamman.

Xan hzura mocras, hzura kxeptrehhchit ha bn-
jaahnhin fohni HTHI ta liihe Biycatlygzaahna
molo etopiyahh binuyiyt 3 tol o camoto noyntta
oobrasky, 3 skum hzura lromajta hejtahno ekira-
uzia, ctoi mokkern ha "Ykpaizchkinin Lapbaap".
Munipnohbi HTHI he bnmarae. A jlykni tpega he-
rano, go hanu camoriltaati hazyrobi notpegy-
rotz sacoob, mlo6 jlaai hzyrobi hayhory 36photo
efektnary i paxiooy.

Идеи **Ильи** в аспекте национальной политики не вынуждали бы властей вести политику, направленную на поддержание единства и целостности государства. Важно, что Илья не отрицает необходимости политики, направленной на поддержание единства и целостности государства. Важно, что Илья не отрицает необходимости политики, направленной на поддержание единства и целостности государства. Важно, что Илья не отрицает необходимости политики, направленной на поддержание единства и целостности государства.

3. Акцентна писемка відповідно до нормативного написання

Лъкъ падо ионинградскъ хпнтинахтбо ха хоп-
хомогеркинъ землякъ, осогодимо б Кипръ, и то ха-
мекаръ тој рпбакъ і 36еплъра трајанъло ипо мъ-
зенхилъро тпетро то мачи са. Кинеметъя б Копъ-
ти, Б тунук ипююхомоперкинъ мичаръ махъя-
ти, ини пийхъ мъхеннибъ 3 иепумънъ зачи хпнтина-
ти. Гбртънъ амогтои Коччаринъ-Киприою тојо
цетъа. Гбртънъ якочъи Езарелио ѿ Гагаринъ,
860 покъ баинъ ѿ Копъти Гбртънъ и Гагаринъ,

Цінне наукове зіставлення покращило методику дослідження мікрорельєфу та розробило методи вивчення мікрорельєфу та мікротектоніки. Важливим результатом є створення методики вивчення мікрорельєфу та мікротектоніки на основі використання джерел інформації, які мають великий потенціал для вивчення мікрорельєфу та мікротектоніки.

(Y 985-ju1ia 3a1poBa/keHna xpcgTinHcra ha ykpaihi)

OXPNLLEHHA JKPAIHN-PYCN

Each *Teabathu*

вернувшись, посланці сказали, що їм найбільше подобалась християнська церковна відправа, і Володимир зупинив свій вибір на християнстві.

Однак, в обранні християнської віри відіграли найбільшу роль політичні мотиви. У тих часах Україна провадила велику боротьбу з печенігами, хижою кочовою ордою, що безперервними підступними нападами з південних степів унеможливлювали мирне життя і працю українського населення. Нападам печенігів потайки сприяла і Візантія, яка боялась морських експедицій українських князів на свою столицю, а від часів Святослава з його походами на Балкани особливо старалась спинити зростання княжої України. Коли Святослав з трофеями повертається з болгарського походу, рука Візантії спрямувала проти нього печенігів, охочих заволодіти цінностями, які віз князь, і це спричинило його загибель.

Наступники візантійського цісаря Цімісхія, який воював із Святославом, брати Василь і Константин, що вдвох правили державою, несподівано опинились перед лицем великої небезпеки під час повстання в Малій Азії вельможі Варди Фоки, війська якого рушили на Босфор і загрозили столиці. Не мавши достатнього війська, цісарі звернулись до київського князя Володимира з проханням про військову допомогу. Володимир дав згоду, але одночасно висловив бажання поріднитися з ними і одружитись з їх сестрою Анною.

Візантійське ціарство, найстарше в Європі, що вважало себе спадкоємцем Риму і жило багатолітніми традиціями світової імперії, перебувало в такому тяжкому становищі, що мусило виконувати волю поганського князя.

Цісарі прийняли вимогу Володимира, і він вислав 6 тисяч вояків пішого війська, озброєного списами і щитами. Повстання було приборкане.

Але коли минула грізна небезпека, цісарі не хотіли додержувати умоги та всіляко відтягали від'їзд Анни до Володимира. Київський князь вирішив збройною силою змусити їх поважати власну умову і рушив походом на Крим, який мав для греків важливе значення, бо грецькі міста в Криму були посередниками в торгівельних стосунках з усією Східною Єв-

ропою. Вони збиралі сировину і продавали візантійські вироби. У разі втрати Криму, вся торгівля Візантії зі Сходом Європи була б поважно захищана.

Князь Володимир обложив Корсунь (Херсонес). Греки одчайдушно боронилися і облога затягнулась, але князь сказав, що не поступиться і нехай облога триває хоч три роки, а він місто здобуде. Один грек Настас потайки відкрив князеві таємницю, звідки греки дістають воду до міста. Князь наказав замкнути ті джерела, і Корсунь лишився без води та піддався.

Цісарі повідомили про готовість виконати свою обіцянку, але вказали на незручність шлюбу поганина з християнкою. Володимир висловив згоду охриститись. Як каже літопис, князь охристився в Корсуні. Інший переказ оповідає, що охрищення відбулось у Києві. Третє джерело твердить, що Володимир був охрищений з допомогою норманського князя-мандрівника Олафа Трігвесона, єпископ якого Павло довершив охрищення.

З тих відомостей найправдоподібнішим буде те, що князь охристився в Корсуні, куди до нього приїхала Анна, там відбулось і їх весілля. Потім князь забрав своє військо, взяв зі собою також грецьке духовництво і 6 серпня 988 року повернувся до Києва, де наказав поруйнувати статуї ідолів, що стояли на київських кручах над Дніпром.

Наступного дня, 7 серпня відбулось охрищення всього населення на Дніпрі. Люди зійшли у воду. На березі духовництво правила молебень і провадило обряд спільногого охрищення.

З Києва християнство поширилось по більшіших містах, де також були проведені обряди охрищення. Важче було на селах, з огляду на брак духовництва. Але в цілому, нарід був підготований до нової віри і прийняв її охоче. Лише далекі племена новгородців і в'ятичів доводилось через їх упередий опір христити силою.

Князь Володимир побудував у Києві церкву св. Василія, свого патрона і Десятинну церкву, на яку давав десяту частину своїх прибутків. До Десятинної церкви він перевів з Корсуня мощі св. Климентія. Священиком цієї церкви став грек Настас, який допоміг князеві здо-

бути Корсунь. Правили по церквах також інші духовні особи з Криму. З причини недостачі духовництва князь запросив з Охриди, де був самостійний патріарх, священиків. Грецьке духовництво привезло зі собою церковні книги. Відправи відбувались болгарською мовою, яка була тоді дуже наближена до нашої і дотепер зветься староболгарська або церковнослов'янська.

У Києві закладено митрополію на чолі з митрополитом — головою нової християнської української Церкви. Друга митрополія створилася у Переяславі. Пізніше постали єпископства в Чернігові, Турові, Володимири, Переяславі.

Прийняття християнства мало величезне культурне значення, воно духовно зближило Україну з Візантією та її передовою культурою, поширило наші зв'язки з християнським Заходом.

У цей час починаються зв'язки Києва безпосередньо з Римом. У 991 році до князя Володимира прибули посланці з Риму. В 994 році князь Володимир висилає своє посольство до Риму. Як вважають дослідники, воно було зв'язане з настановленням ієрархії на Україні. Урочисто приймав князь Володимир у 1000 році послів папи Сильвестра II, які приїхали до Києва в товаристві чеських і угорських послів.

Побував у Києві в 1007 році чернець Боніфасій Бруно з Клеруку, близький до цісаря Оттона III, який хотів обернути печенігів на християнство і був тепло прийнятий у князя Володимира. Гостем князя був також інший місіонер, єпископ Райнберн, капелян доньки польського князя Болеслава Хороброго, що стала жінкою Святополка, найстаршого сина Володимира.

^{ЦЕРКОВНО} Християнство міцно скріпило українські землі в одну державну цілість, зв'язуючи їх єдиною вірою та ієрархією. З'явилися перші школи для виховання священиків і урядовців для держави. При церквах і школах постають бібліотеки.

^{ЦЕРКОВНО} Нова віра зробила ведійський здам у всьому внутрішньому житті народу. Християнська Церква принесла зі собою струнку організацію у формі церковної ієрархії та свої писані закони, як жити і керуватись духовництву та людям.

що жили при Церкві, висловлювали свою власні погляди на державне життя, на обов'язки держави до громадян і громадян до держави та дуже піднесла авторитет князя, виступала проти невільництва, сваволі, сприяла пом'якшенню звичаїв і розвитку людяних відносин. Це було прикладом і зразком для світського громадянства, яке не знало ще писаних законів.

З поширенням християнства почали творитися монастирі, що стали першими осередками культури і освіти. В монастирях засновувались школи, переписувались книжки, закладались захисти для вбогих, шпиталі, там почалось і перше літописання. Книги, що їх привезло грецьке духовництво, поклали початок українському письменству.

Князь Володимир привіз зі собою грецьких майстрів, що побудували в Києві перші церкви і княжі палати. Українці вчилися від них будівельного мистецтва і скоро, вже в XI столітті українські майстри почали розвивати своє мистецтво з ознаками власного національного стилю.

Поруч з новим будівництвом князь Володимир заходився над змінами в законодавстві, над поліпшенням адміністрації, першим з українських князів звернув увагу і на фінанси та став за європейським взірцем карбувати свої золоті та срібні гроші.

Так з прийняттям християнства княжа Україна, що перед тим в очах Європи була напівдиким поганським краєм, піднеслась на недосяжну височінь і зайніла рівнорядне місце в колі передових культурних держав Заходу і Сходу.

Величезне значення для України заходів князя Володимира відзначив Верховний Архієпископ Кардинал Йосиф Сліпий, який Українському Католицькому Університетові в Римі надав ім'я папи Климентія. У своєму слові під час святої Літургії у Грант Парку в Чікаго 28 липня 1968 року, нагадуючи, що за старим календарем на цей день припадає свято св. Володимира, велике пам'ятне свято для кожного українця, кардинал Йосиф сказав про князя Володимира: Це нація, найбільший володар, найсвітліша частина він запровадив і передав їх

КАТИ ДІЮТЬ У ТЕМРЯВІ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

передній. Не виключене, що так і станеться, бо засоби КГБ необмежені. А доказом цього є мовознавець Зіновія Франко, поет Микола Холодний і кандидат хемічних наук Леонід Селезненко, які вже „покаялися” і закликають наслідувати їх приклад інших дисидентів.

Цими днями „каялися” на суді в Москві, здавалося б, залишного характеру люди — Петро Якір і Віктор Красін, які започаткували були в Росії т. зв. Демократичний Рух. У шире каяття їх ніхто не вірить, бо ще перед своїм арештом Якір, син розстріляного Сталіним командарма Йони Якіра, казав, що коли він на суді буде каятися, то це вимусять на ньому тортурами, а він, мовляв, просидівши за Сталіна в концтаборі 15 років, тортурів уже не витримає. На процесах 30-их років обвинувачені „признавалися” в шпигунській діяльності на користь Англії, Америки чи Німеччини, а тепер Якір і Красін обтяжували своїх товаришів у всіляких злочинах проти совєтського режиму і „призналися”, що співпрацювали з білоємігрантською організацією НТС і одержували з Італії від неофашистських організацій гроші. За цю свою „співпрацю” з слідчими органами одержали вони всього лише по 3 роки ув’язнення.

На початку серпня цього року зі Львова вивезено до Владимирської тюрми в Росії автора книжки „Горе з розуму” Вячеслава Чорновола, дармащо до останнього дня домагався він права відбувати своє незаконне покарання на території України. Чорновола засуджене

історії. Тоді за нього була наймогутніша наша держава, і ми з вдячністю згадуємо його, почитаючи його, бо він не тільки запровадив лад, порядок у своїй державі, але також і запровадив для всіх без виїмки християнство. Від нього вже ціла держава стала християнською. А тому він такий славний, такий могутній і такий святий володар, що охристив нас, наших батьків, дав нам світло віри Христової, з якого ми нині ось тут користаємо”.

но на 7 років концтабору суворого режиму і 5 років заслання. Брат В. Чорновола, Андрій, студент київського медичного інституту, безслідно зник.

У зв’язку з поширюванням в Львівському університеті підпільного журналу „Поступ” і летючок з протестом проти русифікації і заборони відзначати роковини перевезення останків Т. Шевченка з Петербургу до Києва переведено в тому університеті жорстоку „чистку”, внаслідок якої арештовано або звільнено з праці: Ірину Гузар, доктора філологічних наук, Йосипа Кобова, кандидата філологічних наук, Олександра Гуця, викладача фізичного факультету, Любомира Попадюка, викладача німецької мови, Теоктиста Пачовського, літературознавця, і Ганну Ласовецьку, викладача польської мови. Крім того усунено з університету і репресовано в тій чи іншій формі: Василя Ганущака, Володимира Удовиченка, Богдана Рокицького, Володимира Яворського, Галину Яремич, Валю Корнійчук — студентів української філології та Леоніда Філонова, Івана Сварника, Володимира Козовика, Маріяна Дольневського і Ігоря Петрину — студентів факультетів історичних наук і журналістики.

5-го серпня стало відомо про поеторний засуд молодого російського історика, автора перекладеної кільканадцятма мовами книжки „Чи перетриває Советський Союз до 1984 року”, Андрія Амальріка. Згідно з інформацією совєтського пресового агентства ТАСС, Амальрік, уже сидячи в концтаборі, „фабрикував антирадянські фальшивки і намагався через свою дружину перепачковувати їх на Захід, щоб ці фальшивки могли використати антирадянські організації і реакційна буржуазна пропаганда у ворожих для СССР цілях”.

16-го серпня, як уже згадувалося в попередньому числі „Вісника”, в лондонському „Дейлі Телеграф” надруковано статтю її кореспондента зі Східного Берліну п. з. „Україна просить допомоги”. „На мою адресу в Берліні, — пише цей кореспондент, — під час спонзорованого комуністами фестивалю молоді прийшов писаний українською мовою лист, в якому подано прізвища 24 українських письмен-

ників, мистців, науковців і релігійних провідників, засуджених на різні реченці за їх опозицію до советської системи і панування Москви над Україною. У цьому листі між іншим сказано: „Уряди США та інших капіталістичних країн беруть на себе відповідальність за посилення терору проти нас і за нову хвилю сталінізму в Україні та в інших радянських республіках, бо вони домовляються з Москвою, не вимагаючи від радянського уряду, щоб він респектував національні і людські традиції”. Звернення закінчується домаганням, щоб „Москва негайно припинила стосування хемічних і психіятричних засобів проти ув'язнених і звільнила всіх в'язнів, засуджених за політичні і релігійні переконання”. Під зверненням підпис: „Український Національно-Визвольний Фронт”. Повний текст цього документу вміщено в „Шляху Перемоги”.

„Хроніку поточних подій”, „Український Вісник” і ряд інших підпільних видань каґебістам, очевидно, вдалося зліквідувати. Масовим визарештуванням активних дисидентів і моральним терором їм вдалося також здушити в значній мірі рух спротиву агресивній політиці советського уряду, але з цілого ряду вісток можна здогадуватися, що цей рух перенісся у ще глибше підпілля і зовнішні вияви його тут і там дають про себе знати. Ось і цього року 22 травня відбулося в Києві і, як згадано вище, у Львові маніфестаційне відзначення роковин Шевченка: українці збиралися біля пам'ятника Кобзареві, складали біля його підніжжя вінки квітів, декламували його поезії, співали „Заповіт” — усе це супроти гострої заборони місцевої влади. Учасники маніфестації знали, на що вони йдуть і чим ризикують. І тоді напевно також, як і в попередніх роках, каґебісти фотографували учасників маніфестації, били їх гумовими палицями, заламували руки за спину, кидали в поліційні машини і відвозили до КГБ.

„Вірні учні” Леніна нехтують його пересторогою, висловленою 1905 року в статті „До питання про національну політику”, коли царський уряд заборонив був відзначати роковини Т. Шевченка. „Заборона вшанування Шевченка, — писав тоді Ленін, — була таким чу-

довим, прекрасним, на рідкість щасливим і вдалим заходом з точки зору агітації проти уряду, що кращої агітації і уявити собі не можна”.

Традиція відзначування Шевченкових роковин поширилася й на інші міста України, зокрема на Дніпропетровськ, де відбулася дика розправа над гуртом молоді, внаслідок якої поета Івана Сокульського із двома його друзями засуджено на ув'язнення в концтаборі суворого режиму.

А вже зовсім недавно, в липні місяці, як повідомляє УІС „Смолоскип”, дісталась на Захід вістка, що в Тернополі хтось невідомий зірвав советський прапор на будинку КГБ і на його місце вивісив український національний прапор. Це спричинило масові арешти у Тернополі, зокрема серед молоді. Допитувано багато осіб, з-поміж яких були також міліціонери.

Не зважаючи на, здавалося б, найгіршу для України міжнародною конъюнктуру, советському терористичному апаратові не вдається зламати дух спротиву і загамувати прагнення національної молоді допомогти своєму народові виборти належній йому права. Щораз ширші верстви населення України розуміють, що комунізм, до якого заганяє його советський режим — фікція, переуніформований царський режим із змодернізованою „охранкою” і жандармерією. А соціальні контрасти в СССР ще виразніші й гостріші, як були в царській Росії. Не тільки на Україні — в цілому світі визріває переконання, що економіка СССР з кожним роком деградує, а політично-соціальна система гнис і розкладається, втративши ідеологічний ґрунт. Тож зрозуміло, що правляча большевицька партія хапається всяких способів, щоб скріпити своє становище і забезпечити собі майбутнє. Досі нічого іншого вона не знайшла, як наново творити „культ особи”, цим разом особи Леоніда Брежнєва, генерального секретаря ЦК КПСС.

Після розгрому російського Демократичного Руху чи не єдиним його репрезентантом залишився академік Сахаров, який вимагає демократизації советського режиму і „конвергенції”, тобто своєрідного „вимішування” еконо-

міки Заходу і Сходу. Тепер акад. Сахаров стоїть під величезним моральним тиском збоку КГБ: за прикладом 30-их років друкують в советських газетах за підписами академіків, письменників, композиторів і, звичайно, „робітничих колективів” численні листи з осудом Сахарова і вимогами вжити проти нього „радикальних методів приборкання”.

21-го серпня у проведений на своєму мешканні пресконференції із західними кореспондентами і в розмові 22 серпня з представником „Франс-Пресс” акад. А. Сахаров заявив, що „від початку 1972 року ми є свідками посилення політичних репресій в ССР” і що „зокрема суворі були репресії в Україні”. Акад. Сахаров згадав повторне ув’язнення Юрка Шухевича і розправу над Леонідом Плющем та Данилом Шумуком, що вже відсидів у концтаборах 25 років. „Всяке договорення Заходу з Москвою, — сказав акад. Сахаров, конструктор першої советської водневої бомби, — триватиме доти, доки триватимуть господарські та іншого роду труднощі в ССР. Тож, договорючись з Москвою, західні держави не сміють забувати про долю репресованих в Советському Союзі і мусять докладати свіх зусиль для їх оборони”.

Це одною яскравою постаттю протестанта, хребет якого КГБ з огляду на його світову популярність не відважується зламати, є українського походження російський письменник О. Солженіцин. Але й він в останньому інтерв’ю з кореспондентами „Асошиейтед Пресс” заявив, що кагебісти постійно надсилають йому листи з погрозами вбити його та його родину, пересторогами, що він „може згинути в автомобільному чи іншому нещасливому випадку”. Суд над Якіром і Красіним назвав Солженіцина „репетицією судових процесів у період Сталіна”.

КГБ мобілізує свою агентуру серед письменників і журналістів, щоб оплюгувати і компромітувати дисидентів, як „капіталістичних запроданців” і „буржуазних націоналістів”. „Кати діють в темряві” — і на Захід доходять лише уривчасті вістки про процеси, що відбуваються в тій темряві. Але ті вістки заперечують пессімізм деяких груп на еміграції, які

готові вже ставити хрест на русі спротиву. В цьому переконує, зокрема, остання промова Брежнєва в Ташкенті, де він раптом змінив тон і говорив уже не про „злиття націй”, а про „розквіт національних культур” народів ССР і про те, що ці народи в своїх національних республіках „ще святкуватимуть сторіччя Советського Союзу”. А говорячи про націоналізм, як головну небезпеку для советського режиму, Брежнєв змушений був розкрити це найдітклівіше для режиму місце, в якому акумулюються вибухові сили, що раніше чи пізніше розвалять новітню тюрму народів.

Західня преса одностайно визнає, що український рух спротиву в Советському Союзі найсильніший і потенціально найбільш загрозливий для Москви.

ВЖЕ Й ТАМ ВИБУХАЮТЬ БОМБИ

Західньонімецька газета „Кельнер Штадтандайгер” повідомила 3-го вересня, що в ленінському мавзолеї в Москві вибухла бомба. Декілька осіб поранено.

За словами німецького кореспондента бомбу в мавзолеї підклав відвідувач, що приїхав звідкись іздалеко провінції. Відразу ж після вибуху, — пише цей кореспондент, — відвідувачі оточили жінку, яка, плачуши, говорила про якогось свояка, що нібито кілька днів перед тим був випущений з лікарні. Вона називала його „ненормальним”.

Советська преса про цей випадок не згадала ані словом. Беручи ж під увагу, що всіх, хто протестує проти советського режиму, трактують в КГБ як „ненормальних”, як потрактували й того військового старшину, що стріляв у Кремлі минулого року на авто, в якому мав їхати Брежнєв, „ненормальності” цього атентатника треба брати під сумнів.

„Вісник ООСЧУ” перебуває в тяжких фінансових труднощах. Значне подорожчання паперу, підвищення оплат за друкарську працю і за поштову пересилку — все це лягає великим тягарем на журнал, що вже 27-ий рік непохитно і безкомпромісово стоїть на позиціях творчого українського націоналізму і веде ненримиренну боротьбу з міжнародним комунізмом і окупаційним московсько-большевицьким режимом в Україні. „Вісник ООСЧУ” — єдиний в З’єднаних Стейтах місячник, що стоїть на становищі Українських Організацій Визвольного Фронту, не дістає жадних сторонніх дотацій і утримати його можуть лише Управи його Відділів та Членство. Чи всі ми це собі як слід усвідомлюємо?

Степан Женецицький

НЕСПОКІЙ В СССР

Кремлівські ватажки вже кілька років вихваляються, що нібито їм удається створити з багатонаціонального населення Советського Союзу один советський народ. Зокрема цього, 1973 року, в якому Москва гучно святкує сама і наказує ще голосніше святкувати поневоленим нею народам 50-ту річницю створення червоної московської імперії — СССР, москалі та ними наставлені наганячі, що правлять над не-московськими народами, репетують про один советський народ та про одну „родину”-батьківщину, столицею якої є всіма ними „люблена” Москва.

Та світ добре знає, що кремлівські головачі брешуть: їм не тільки що не вдалося створити з багатонаціонального населення СССР „одного советського народу”, а цілком навпаки: в московській червоній імперії не-московські народи щораз наполегливіше дамагаються своїх національних прав — навчання в школах рідними мовами, свободи розвитку національних культур тощо; а деякі національності, як українці, балтійські народи та інші, змагають до відокремлення від Советського Союзу і створення своїх незалежних національних держав.

Про національні неспокої в СССР в останніх часах багато пише світова преса. Тут ми зреферуємо статтю відомого знавця національних відносин в СССР, Джана Дорнберга, яка була нещодавно надрукована в популярній англомовній щоденій газеті „Торонто Стар” в Канаді. При цьому додамо, що автор цієї статті довгі роки перебував в СССР, як кореспондент великих американських газет і був „випрошений” з московського комуністичного царства за те, що писав правду.

Брежнєв помилився

На початку своєї статті Джан Дорнберг наводить хвалькувате твердження теперішнього советського ватажка, Л. Брежнєва, яке він висловив кілька років тому: „Єдність Советського Союзу така міцна, як діамант. І як дія-

мант світиться своїми багатьма гранями, так єдність наших народів виблискуює своїми національними різномірностями”.

Але професор Колумбійського університету, Бжезінські, добрий знавець національних відносин в СССР, не погодився з тим твердженням Брежнєва. Він заявив:

„В кількох найближчих десятиріччях національна проблема в СССР буде важливішою, ніж расова проблема у ЗСА”.

Події показали, пише Дорнберг, що Бжезінські мав рацію, а Брежнєв помилявся.

Із 15-ма офіційними мовами, з багатьма діялектами і більше ніж 100 національностями, більшість яких були насильно залучені в склад російської імперії ще царськими загарбницькими війнами — СССР є найбільшою багатонаціональною державою в світі. І, як тепер виявляється, вона є також найбільш неспокійною. Протягом останнього року виявилося, що спротив національній політиці Москви дуже посилився в деяких советських республіках і серед багатьох національних меншин.

В Україні сотки визначних інтелектуалів дамагалися культурної й економічної автономії. У відповідь на ці домагання проведено масові арешти і драконівські засуди.

У трьох невеличких балтійських республіках, зокрема в Литві, мали місце криваві сутички між патріотично та релігійно настроєною молоддю і поліцією. Неспокій у Литві зросі головним чином з того часу, як 20-річний робітник спалив себе на знак протесту проти советської окупації в травні 1972 року.

Кількасот тисяч татарів демонстрували, дамагаючись повної регабілітації і права повороту в Крим, звідки їх насильно виселено під час Другої світової війни, бо Сталін твердив, що вони приязно поставились до німців.

Навіть мешкетяни, невеличкий магометанський народець, переслідуваний під час останньої війни, домагається, щоб йому дозволено переселитися до Туреччини.

Успіх жидівської боротьби

Дорнберг пише, що домагання різних під-советських народів, а вслід за тим і неспокої, зросли, мабуть, внаслідок успіху жидівської кампанії за вільну еміграцію до Ізраїлю та недавної угоди між Бонном і Москвою, якою Кремль дозволив великій групі німців, що раніше жили над Волгою, а після Другої світової війни були депортовані, як і татари, до Азії, виїхати до Західної Німеччини.

Щоб здушити всі ці домагання і неспокої, Кремль посилив „чистки” й арешти непокірних.

Советська пропаганда — преса, радіо і телевізія — на всі лади вихвалюють „советський патріотизм” та висмівають національні почуття ненімецьких народів, при чому під „советський патріотизм” підшивають московський націоналізм. І хоч москалів в ССРР є зaledве 50%, вони захопили провід в усій країні.

Два місяці тому Москва почала переводити адміністративну реорганізацію ССРР на сім економічних районів, що має бути частиною 15-річного плану, який має накреслити програму розподілу інвестицій і економічної розбудови до 1990 року. Та насправді цей план має в першій мірі за ціль — померити значення 15-ти номінально незалежних советських республік, дві з яких, Україна й Білорусь, є членами Організації Об'єднаних Націй, і відібрати від них ті рештки економічної автономії, які вони ще мають.

Вже повних 50 років національна політика Кремлю хитається раз вперед, а раз назад, спричиняючи тим замішання, незадоволення та ворожнечу до Москви ненімецьких народів. Така національна політика Москви викликала найбільше незадоволення в Україні, другій з черги найбільшій советській республіці. Україна із 47 мільйонами населення, величезною сільськогосподарською базою та широким розбудованою індустрією має всі дані стати самостійною державою.

Неспокій в Україні триває від революції 1917 року, коли була відновлена незалежна українська держава, а посилився після останньої сві-

тової війни, коли Українська Повстанська Армія почала боротьбу проти московського поневолення.

У 1966 і 1967 роках Москва, здушуючи український націоналізм, виарештувала велике число українських інтелектуалів, зокрема письменників, в тому числі й членів партії, і заслала їх до концтаборів. Головною провиною їх було те, що вони домагалися, щоб у школах навчали української мови та історії і щоб Україні признано більшу економічну незалежність від Москви.

Ноза хвиля арештів

У січні 1972 р. почалася в Україні нова хвиля арештів. Протягом кількох місяців заарештовано і засуджено біля 20 провідних інтелектуалів. Петро Шелест, недавно скинений головний партійний проводир в Україні, який був одним із найбільш впливових особистостей в советській правлячій верхівці, намагався захищати тих українських націоналістів-інтелектуалів. (Це твердження Дорнберга досі не підтверджено переконливими доказами, і його треба вважати як здогад — СЖ).

Національна опозиція проти московського поневолення в балтійських республіках, Естонії, Литві і Латвії, як виявляється, прибирає різні форми. Ці три республіки належать до спеціальної категорії, бо вони були від 1918 до 1942 р. незалежними державами, поки їх окупували совети і пізніше включили до складу ССРР.

Найбільше незадоволення в цих трьох республіках викликає те, що туди наїжджає багато москалів та інших слов'ян. (Автор, мабуть, не знає того, що, наприклад, українці й білоруси їдуть до балтійських держав не з власної волі, а з наказу Москви — СЖ.) Наслідком того наїзду автохтонне населення, наприклад, Латвії постійно зменшується, і в 1959 р. становило 62%, а в 1970 р. впало до 57%.

Донедавна політично найспокійнішою була советська Центральна Азія, хоч і звідтам доходили чутки про сутички між казахами, узбеками і таджиками, з одного боку, а москалями — з другого. Але й там існує національ-

на ворожнеча, яку виразно відчувається. Та москалі поводяться дуже делікатно й обережно в цих республіках з огляду на сусідство з Китаєм.

„Ми всі ненавидимо казахів, а вони нас, — говорив Дорнбергові під час його подорожі Центральною Азією молодий інженер-москаль, — хоч ці „жолташі” (так згірдливо називають москалі тамошнє жовтошкіре населення — С. Ж.) ще ніколи не жили так добре, як тепер”.

У книжці „Чи Советський Союз доживе до 1984 року?” Андрей Амальрик, який належить до дисидентів і якого вже вдруге засудили, твердить, що від національних неспокоїв і від зовнішнього тиску ССР розпадеться.

Час від часу советська преса признає, що „національна проблема — найбільш скомплікована проблема в ССР”. Проте, офіційально Кремль ігнорує національне питання, а всіх тих, хто його підносить, оскаржує в „антисоветській пропаганді”.

„Це — найважчя проблема, перед якою ми стоїмо, — звірився одного разу Дорнбергові, коли він ще перебував у Москві, москаль-журналіст, — але советський уряд і партія над тим не думають, а тільки малюють гарний образ національної єдності. А як можна розв'язати проблему, коли не признавати, що вона існує?”

ЯПОНІЯ НА ВУЛКАНІ

Токіо, друге щодо кількості населення місто в світі (11.500.000), загрожене небезпекою, що може спричинити загибель мільйонів людей: по всій Японії останнім часом занотовується підземні струси, а в самому лише Токіо занотовано їх 29.

Японці з жахом пригадують величезний землетрус 1923 року, внаслідок якого згинуло 143.000 людей. В місяці лютому вибух вулкану на горі Асама, за 85 миль від Токіо, буквально зірвав усе верхів'я цієї гори. Три місяці перед тим недалеко Японії обсунулось дно Пацифіку, внаслідок чого утворився новий вулкан 6000 футів заввишки. У червні значної сили землетрус на-вістив острів Гоккайдо.

У травні зроблені з американського сателіта фотографії показали дві паралельні лінії, що проходять почерез північну околицю Токіо і свідчать про переміщення в тому районі земної кори.

В передбаченні страшної катастрофи японці масово закуповують по крамницях запаси харчів, протигази, контейнери з киснем і вогнетривкий одяг.

В ПОРЯДКУ ОБГОВОРЕННЯ

ГАЛЬВАНІЗАЦІЯ ТРУПА

Мабуть, багато часу промине, аж еміграція забагне таємницю маніякального зацікавлення незмінного голови Спілки Письменників „Слово” творчістю Володимира Винниченка і такої ж завзятої діяльності його в напрямку видань недрукованих залишків спадщини, дарма-що позбавленої і актуальності і — що гірше — того ідейного змісту, який звичайно забезпечує творові довговічність, а то й бессмертя. На жаль, ці забраковані ще за життя В. Винниченка романи, писані на прованському „долинче фар ніснте”, позбавлені навіть сюжетної привабливості.

Дивна практика діючого голови з живими ще членами-письменниками свідчить або про те, що п. Костюк творів Винниченка не читав, його п'ес на сцені не бачив, або що він до письменників, як Улас Самчук, Юрій Тис, Василь Чапленко, Ігор Качуровський та інші, має негативне відношення і не вважає за потрібне популяризувати їхні твори і тим заохочувати їх та й молодших письменників на еміграції писати.

Відповідаючи на виступи поодиноких авторів в еміграційній пресі, стурбованих долею української літератури у вільному, але важкому світі, п. Костюк видумує десятки оправдань, часто незгідних з правдою, щоб лише догоditи своїй манії — видавати твори давно померлого письменника. До літературних відступів, які розповідає в своїх довгеньких казках п. Костюк, належать неточності в самій біографії Винниченка.

Не будемо тут торкатися політичної діяльності Винниченка, бо вона належить до безприкладних скандалів нашої історії. Пригадаємо тут лише факти, що стосуються до Винниченкової літературної діяльності. Вона припадає на щасливі часи для письменників, особливо його поглядів. Його твори друкувалися великими як на ті часи тиражами і в підсоветській Україні і в Галичині (в-во Оренштайн, Коломия-Ляйпциг), його п'еси ставили всі без винятку українські театри Галичини й еміграції, а також деякі в Україні. Крім того сприят-

ливий ґрунт для марксиста з СССР відкрився в передгітлерівській Німеччині, в жидівських театрах Берліну завдяки особистим зв'язкам дружини драматурга і лівацької акторки Емми Граматіки (не Граматік, — як пише п. Костюк). Навіть переїхавши до Франції, Винниченко не бідував, а знову завдяки совєтським гонорарам і особистим зв'язкам на лазуревому березі купив собі посілість в Жуен Ле Пен біля Канн і там спокійно жив, не терпівши ні голоду, ні холоду.

Тільки у Франції, де Винниченко прожив довгі роки (майже тридцять), з романами і з п'есами йому не пощастило. Ні один французький театр його п'ес не ставив, ні одне видавництво не зацікавилось його романами, дармащо останній роман „Конкордизм” Винниченко переклав на французьку мову. Таємниця такої цілковитої неуваги до нашого романіста лежала ще в добрих традиціях тодішніх часів, коли ще ніхто не захоплювався всім „рюс”, як сьогодні. Коли візьмемо перший з краю роман Винниченка, то зрозуміємо, що партайні розгри між есерами, кадетами та єсдеками, присмачені „істинно-руссими” аксесуарами: буйністю нитиків, хлюпиків та розперізаністю його „героїнь” просто шокували добрий смак французького читача. Зрештою ці ж „проблеми” блукали вже по Європі до Винниченка, лише в досконалішому виданні Алданова, Арцибашева та інших емігрантів. А ідейний зміст тих романів! Тиняються по брудних мешканнях типи без професії, без роботи або виходять на вулицю, не поголившись, і чіпляються до „женщин”. А вони тільки того й чекають, бо їм „потрібна дитина від вас”!

Усі ці „кирпаті мефістофелі”, як один, мають подобу російського інтелігента, якого з „вельтшмерцу” вирятували соціальна революція, як усіх тих „героїнь” з моральних „забобонів”. Чого ж варті п'еси, що змальовують розгардіяш не лише політичний в українській родині, а й моральний також!

Видана п. Костюком ще з 1919 року повість Винниченка „На той бік” змальовує злощасні роки революції в такий дитячо-наївно-ідилічний спосіб, що навіть сьогоднішнього читача, який не пам'ятає тих часів, не обдурить. Ці помилки, ці „гріхи молодості”, ці „об'єктивні споглядан-

ня” жахливих часів варто здати до музею, щоб до них і не торкалась рука молодого читача!

Ми обіцяли не загадувати політичної діяльності колишнього „директора без території”, як то їдко сміялися з українського товариша його російські колеги. Але „самоотвержений малорос” і на еміграції в блаженно-лазуревому російсько- жидівському раю, маючи крім „Закутка”, мешкання в Парижі, навідується до своїх колишніх товаришів і земляків-емігрантів. Це були воїстину прокляті роки в Україні. До Франції та до української громади в Парижі, не зважаючи на цинічні репортажі п. Ерріо, доходили вістки про біологічне винищування України штучним голодом, про нищення української культури в особах українських письменників, мистців, учених. Про ці жахливі події знали вже навернені малороси Грищенко, Андрієнко, Кричевський, Більський, і в іхніх серцях спалахнули зриви ненависті. Вони звернулися до Павла Ковжуна у Львові і нав'язали контакт не лише з галицькими музеями та галеріями, але й з українським світом. Як відомо, Винниченко також пробував своїх сил у малярстві і виставляв свої образи у Львові. Навернені малороси показово повернулись до Українства і разом з Павлом Ковжуном оплакували своїх знищених харківських та київських товаришів.

Що ж робив не малорос, а український письменник і політик? Він не знайшов тоді чічого мудрішого, як палати давньою ненавистю до мертвого суперника Симона Петлюри, донька якого вмирала від сухіт у Парижі, і кинулась у вир агітації „за возвращені на родину” своїх таки земляків, товаришів по еміграції! Інші мистці, розчарувавшись в „українцях”, як Савченко-Більський чи Микола Кричевський, відвернулися від української громади і залишилися „рускими”. А Винниченко? Він пірнув по шию в життя білоеміграції на лазуревому березі. Там проживав життям сибарита з ухилами у всякого роду збочення аж до війни, німецької окупації та приїзду після війни хвилі нових українців.

Старий, білий, як голуб, близько сімдесятків з'явився у Парижі в елегантному білому одягу на тлі сірої маси земляків-утікачів. Це може декому й імпонувати, що „великий Вин-

ниченко" такий простий, такий привітний. І тоді з його боку не було й тіні жесту: і не думав запросити когось із них до свого „Закутка” на теплому півдні. Земляків, українців, які жили надголодь у чужому, хоч і прекрасному Парижі. Він тільки бажав, щоб земляки оцінили його літературну творчість, як колись на Придніпрянщині чи в Галичині.

І все таки його „людські” прикмети в порівнянні з творчістю це ніщо! Йому можна б простити і ідейну ницість, і жадобу гроша, і партійне ненависництво, і навіть шкідництво, якби його твори були й справді вартісні та оригінальні. Але й тут характер людини визначив і вартість творчості, що годиться як кур'єз в музей. Сьогодні, коли треба рятувати не поодиноку книжку, а тяглість літературного процесу в вільному світі (бо в Україні той процес послідовно нищать) — викупувати з могили мертвого не лише тілом Винниченка — нонсенс і безприкладна безпорадність ігнорантів.

Олександр Дорда

**ФЕДЕРАЛЬНА
КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА СУМА
В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.**

ВИДАЄ ПОЗИКИ СВОЇМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ. СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ. УДІЛЯЄ НАЙДЕШЕВШИЙ КРЕДИТ НА АВТА, МОРГЕДЖІ,

**ремонт домів, меблі, лінітальні рахунки,
вакації, весілля та інші цілі.**

СПЕЦІЯЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ.

**Майно кожного вкладчика чи позичковця
забезпечене.**

Приймає ощадності і платить 5% дивіденди.

Безплатне забезпечення ощадностей.

Адреса:

**SUMA (YONKERS) FEDERAL CREDIT
UNION**

301 Palisade Ave.
Yonkers, N. Y. 10703
Tel.: 914-965-8560

БІБЛІОГРАФІЯ

ПСЕВДОНАУКОВА ПУБЛІКАЦІЯ

Радянська Енциклопедія Історії України. Київ, Академія Наук УРСР, 1969-1972. 4 томи.

Для підготови РЕІУ створено редакційну колегію з А. Скабою, як відповідальним редактором. Видала її Головна Редакція Української Радянської Енциклопедії АН УРСР, виконуючи постанову ЦК КП України та Ради Міністрів УРСР. Написана вона в марксистсько-ленінськім дусі і тому не диво, що Київська Русь представлена, як „спільна колиска” московського, білоруського та українського народів, що давно заперечив проф. М. Грушевський і його теорію відрубності історії України від Москви визнала Російська Академія Наук ще за царських часів.

Багато місяця присвячено в РЕІУ „возз’єднанню” України з Московщиною, козацьким повстанням, гайдамацьким рухам, опришкам. З бл. 9 тисяч статей більше як половина присвячена советській добі, що вказує на її радше пропагандивний характер.

УССР, сказано в РЕІУ, є суверенною державою й невід’ємною складовою частиною багатонаціональної соціалістичної держави: СССР. Насувається питання: чому ж навіть в столиці УССР, в Києві, так мало чути українською мовою і чому Москва так жорстоко русифікує й нищить всі надбання української культури, проти чого протестують Дзюба, Мороз, Караванський, українські советські правники?

Українські Визвольні Змагання названі в РЕІУ „буржуазно-націоналістичною контрреволюцією” Описуючи Другу світову війну, РЕІУ багато місяця присвячує советським партизанам, промовчуючи геройські дії УПА, яка на два фронти боролась за визволення України.

Першодрукар Івана Федоровича називає вона Федоров, а про Святополка Фіоля немає навіть згадки, а він же був першим слов’янським друкарем, що 1491 р. в Krakovі, видрукував п’ять кириличних друків. В 4-му томі (стор. 357-360) є стаття В. Маланчука із згадками про УККА та КУК, очевидно спрепарована на большевицько-московський лад.

В 1-му томі (стор. 211-215) про Буковину написано, що вона належала до Київської Русі та Галицько-Волинського князівства, а далі перебувала під пануванням Габсбургів; написано про повстання Лукіяна Кобилиці, про страйки початку 1900-их років та про так зване Буковинське народне віче, що відбулось 3-го листопада 1918 р. в Чернівцях, де, мовляв, „ухвалено возз’єднання Буковини з Радянською Україною”. Все це очевидна неправда, бо всенародне віче було скликане буковинською делегацією Української Національної Ради, заклик якої до буковинців підписали українські посли Австро-Угорської Монархії: барон Микола Василько, д-р Степан Смаль-Стоцький, Антін Лукашевич, Ілля Семака, М. Спинул, Ом. Попович, Є. Пігуляк, о. Т. Драчинський, О. Бурачинський, д-р Т. Галіп,

д-р М. Драгомирецький, д-р М. Кордуба, д-р Р. Цегельський, о. д-р К. Бриндзан, д-р Л. Когут, Ю. Сербінок. А 16 жовтня 1918 р. на зборах у Львові проголосила Національна Рада створення української держави з українських земель Буковини, Галичини й Малопольщі (Карпатської України, Мараморщини).

Та відозва була вміщена в газеті „Буковина”, органі Союзу Українських Послів на Буковині з 1 листопада 1918 р. і перевидана в „Ювілейнім Альбомі „Запороже” в Нью Йорку 1970 р. Там же вміщений і інший рідкісний документ з історії Буковинської України: протокол перебрання влади на Буковині від австрійського намісника, графа Ецдорфа, українцями Омеляном Поповичем, І. Семакою, М. Спинулом та румунським представником проф. Ончулом із 6-го листопада 1918 р., як також проклямація розподілу Буковини між румунами й українцями на етнографічнім принципі стану народочислення з 1910 р.: Північна Буковина стала українською, а південна — румунською. Коли румуни окупували Буковинську Україну, то у Відні в грудні 1921 р. Буковинська Делегація Української Національної Ради за підписом Іллі Семаки, як голови, і інших видала заклик до українського народу й запротестувала перед світом проти порушення румунами засади самовизначення народів.

Правдою є, що Всенародне Віче в Чернівцях з 3-го листопада 1918 р. „однодушно заявилося за злуковою з цілим Великим Українським Народом, а в першій мірі за прилученням української частини Буковини до незалежної Західно-Української Народної Республіки”, а не до Советської України, бо ще 22 січня 1919 р. в Києві проголошено Соборність Українських Земель. окреме гасло, присвячене тим подіям, написав А. М. Глуховський п. н. „Буковинське Народне Віче 1918 р.” (стор. 214).

Про життя українців під Румунією подано дуже скрупі відомості, зокрема поминено їх національно-культурне життя на чолі з д-ром Вол. Залозецьким, головою Ради Меншостей Ліги Націй.

Немає загадки й про Буковинський Курінь з 1941 р. та про дії УПА на терені Буковинської України. Пишучи про Галичину, автор загадує про те, що 13 жовтня 1918 р. Українська Національна Рада проголосила ЗУНР (том. I-ий, стор. 400), але про УГА та її боротьбу з Польщею й її перетворення в ЧУГА є згадка в 4-му томі (стор. 327), в советській інтерпретації.

Про Волинь зазначено, що там є коло 175 пам'яток культури, історії та 73 пам'ятники архітектури, але згадано лише деякі, без належного історичного опису, як також без подання історично-джерельних даних та бібліографій, яких є доволі в нашій літературі.

В другому томі бракує гасла „Друкарство”, є натомість гасло „Друкарів Києва страйк 1917” (стор. 96). В 4-му томі (стор. 357-360) є окреме гасло „Український буржуазний націоналізм” відомого пашківіста В. Маланчука з перекрученими відомостями про УПА, Дивізію Галичина, ОУН, УГВР.

В 3-му томі (стор. 212) О. Дей опрацював гасло „Наукове Товариство імені Шевченка у Львові (НТШ)”, де в роках 1897-1913 був головою проф. Мих. Грушевський. Автор зазначує, що в Америці зорганізовано проамериканське НТШ, яке, мовляв, не має нічого спільногого з науковою.

Ось такі псевдонаукові публікації видає Київська Академія Наук!

д-р Ол. Соколинський, старший бібліотекар

Вол. Мартин

„РАДЯНСЬКИЙ” ЧИ „СОВЕТСЬКИЙ”?

Польський місячник з Парижу „Культура” в числі за липень-серпень ц. р. передрукував статтю з 1950-го року свого, вже покійного, співробітника — Станіслава Вестфала під поданим вище наголовком, тому що — на думку редакції „Культури” — питання про те, котрий з двох прикметників є правильніший „...не є для нас (тобто поляків) спором виключно філологічним”.

З огляду на те, що польський автор відкликається м. і. й до українського терміну „радянський”, стверджуючи (безпідставно), що на Україні такий термін „прийнято вже на самому початку революції” (стор. 39) і тому, що і для нас, українців, вибір одного з цих двох термінів має значення не лише мовознавче, але й політично-суспільне, приглянеться основніше проблематиці цього питання.

Поперше, приходиться ствердити, що термін „радянський” з'явився в українській мові зовсім не „на самому початку революції”, як думає польський автор, а значно пізніше, в періоді так званої українізації, що проходила в рр. 1924-1929 і була згодом (в 1930-их роках) зліквідована. З 1924 року почали появлятися в Харкові такі місячники, як „Радянська Україна” — орган Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету КП(б)У і „Радянська Освіта” — орган Наркомосвіти, і термін „радянський” почав витискати вживане до того часу „советський”. Усі первісні документи з років 1918-1923, включно з першою „конституцією” з березня 1919 р., були писані або російською мовою з уживанням терміну „советський”, або такою українською мовою, яка була

„калькою” російської, а в ній російський термін передавалось як „совітський”. До речі, той термін церковно-слов’янського походження і в деяких випадках вживається в Церкві дотепер (наприклад, „отець совітник”).

Подруге, термін „совет” і всі похідні цього слова так тісно зв’язані з російсько-большевицькою видозміною комунізму, що в перекладах на інші мови, головно західноєвропейські, зберігається його оригінальнезвучання; воно увійшло в загальний вжиток в англійській, французькій, німецькій, італійській, еспанській та інших мовах як неперекладне, на окреслення власне російсько-большевицької системи правління. Чи ж з огляду на це доцільно і потрібно вводити до української мови новий і штучний термін „радянський” замість терміну „советський” чи „совітський”, зокрема тут, на еміграції, де ми можемо керуватись власним розумом, а не наказами чи підшептами з Кремлю.

Російські большевики мають очевидний інтерес в тому, щоб введенням терміну „радянський” замасковувати справжнє російсько-большевицьке походження негуманного устрою, в якому на ділі „совети” чи „ради” нічого не вирішують, а тільки „прибивають печатку” на рішення монопольно діючої партії. Але для нас такі „хитросплетіння словес” непотрібні, а можуть бути навіть шкідливі, викликаючи в непоінформованих враження, що й ми, українці, були в якісь мірі співтворцями цієї нелюдської системи, так, як, наприклад, серби, хорвати, словінці і інші „югослави” були співтворцями тітовської видозміни комунізму.

На ділі, крім кількох одиниць українського роду (таких, як Скрипник, Петровський), які були вірними і довіреними членами Російської Комуністичної партії (така була офіційна назва КПСС до грудня 1925 р.) — українці участі в творенні та розбудові советського устрою не брали, і тому „українізований” термін „радянський” (від слова: рада) не віддеркалоє суті політично-суспільного явища, яке існує на Рідних Землях, дармащо там той термін постав і вживається з величчю Кремлю.

Цікаво, що в той час, коли українську мову

постійно і систематично „зближується” до російської мови, заступаючи чисто українські терміни і звороти російськими „кальками”, термін „радянський” становить в цьому процесі яскравий виняток. Мало того — йдуть намагання поширити вживання того терміну і на еміграції, мов би на доказ мовчазного сприймання тут відомої тези Леніна, що „при єдиній дії (росіян і українців) вільна Україна можлива, без такої єдності про неї не може бути й мови”!

А коли зважити, що Брежнєв поширив тезу Леніна, стверджуючи (у звітній доповіді ХХІV з’їзду партії), що „в нашій країні виникла нова історична спільність людей — радянський народ”, в якому український народ має розтопитися і зникнути, тоді матимемо образ небезпеки, що криється за безkritичним прийманням терміну „радянський”. Чи не пора б нам тут, на еміграції, виразно заявиться проти ленінсько-брежнєвських тез і повернутись до вживання терміну „советський” замість „радянський”? В такий спосіб ми кожночасно підкреслюватимем, що устрій, накинутий силою українському народові 55 років тому, йому чужий і несприйнятний!

ЧОГО КОНШТУВАЛА ВІНА В ІНДО-КИТАЇ

Згідно з інформаціями Пентагону, людські і матеріальні втрати за час війни в Індо-Китаї представляються в таких цифрах:

Американських вояків убито в Південному В’єтнамі 53.813, в Ляосі 294, в Камбоджі — 531, в Північному В’єтнамі — 498. Поважно поранено американських вояків в Індо-Китаї 153.302, легко поранених — 150.388, зникло без вісти — 1.249. Південнов’єтнамських вояків згинуло 196.863, ляоських і камбоджанських вояків — число нез’ясоване, комуністичних вояків — 932.791. Витратили ЗСА на війну в Індо-Китаї 108 мільярдів доларів. Скинуто бомб на Південний В’єтнам 3.100.000 тонн, на Ляос — 2.080.000 тонн, на Північний В’єтнам — 841.600 тонн, Камбоджу — 545.000 тонн. Американських літаків і гелікоптерів втрачено в Індо-Китаї 8.579.

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

МЕМУАРИСТИКА

СВАСТИКА НАД ХОЛМЩИНОЮ

Навесні 1940 року залишив я за собою німецькі землі та пішані польські поля і поїхав з Krakova на схід, на той шматок України, що ним була Холмщина. Їхалось не скоро, бо ж це був час війни, до того ж на залізниці траплялися часто саботажі. Доїхав у Люблін не без пригод, хоч раз-у-раз відбувалась перевірка документів. Переночувавши в Любліні, пішов до міста, щоб одержати дозвіл на відкриття в Грубешові адвокатської канцелярії. У місті завважив кам'яну башту, огорожену мурами, у вікнах грубі залізні гроти. Був це ославлений старий замок, перетворений на тюрму. На його стінах видніли написи, зроблені в'язнями різних національностей, між ними й українські, наприклад, „За Україну — гину”, „Хай живе вільна Україна!” Вулицями міста маршували відділи німецького війська. Полагодивши в апеляційному суді формальності, я удався в дальшу дорогу залізницею у Грубешів, минаючи старовинне місто Заміст з його баштами й аркадами. Урожайні землі Грубешівщини нагадували мені землі чудової Великої України, які я верстав в рядах української армії в рр. 1918-1920.

Місто Грубешів над річкою Гучвою розкладалось широко і далеко давніми й новими будівлями. Шляхи з нього вели у Холм, Сокаль та Заміст. У нових, колись польських урядових будівлях містилися тепер німецькі установи. Я пішов до управи міста по приділ мешкання і харчові картки. Тут познайомився з посадником Яворовським, місцевим ніби українцем, який призначив мені мешкання на головній вулиці. Влаштувавши свою канцелярію, я зголосився в Українському Допомоговому Комітеті, в якому зосереджувалось тоді все українське життя. В той час очолював УДК лікар В. Клодницький, який, маючи велику лікарську практику, не мав досить часу для справ Комітету. До того ж він був людиною різкої вдачі без дипломатичного хисту. На пості голови УДК він довго не залишився і по візиті ген. губернатора Франка в Грубешові відійшов з того становища.

Черговим головою УДК став адвокат з Рівного Микола Багрянівський. Не знаючи німецької мови, він також не міг залишитись довго головою УДК.

Український Допомоговий Комітет в Грубешові охоплював коло 20 збірних волостей і понад 200 громад, а теж міста Белз, Кристинопіль, Варяж. У склад Комітету входили: голова, його заступник, референт суспільної опіки, референти культурно-освітній, господарський, фінансовий, організаційний, директор канцелярії. Частина персоналу Комітету складалася з холмщаків, а частина з галичан.

Нижча адміністрація і судівництво на Холмщині були в руках поляків — з польською урядовою мовою. Вправді українці діставали харчові приділи кращі від поляків, але поляки вели свою власну господарку. Поліція була переважно польська в одностроях подібних до давніх і належала поголовно до Армії Красової. Коли українські поліцисти співали „Ще не вмерла Україна”, то польські співали на ввесь голос: „Єще Польща нє згінела!”

Начальником повітового суду в Грубешові був поляк Таргонський, який зберігав „польськосць” суду, хоч двоє суддів були українці. Урядова мова в суді була польська, і ми, українські адвокати і судді, даремно боролись за допущення мови української.

Був окремий Суд Праці. Тут суддею був партійний достойник німець. На розправі він клав на стіл свою шапку з гітлерівською труп'ячою головкою і райпач. Це були відзнаки його влади. В обороні сторін говорити могли перед ним тільки професійні адвокати, а не так звані судові оборонці.

Існував в Грубешові також Союз Волостей, у якому всі урядовці були поляки. З українців був там лише мгр Гнатюк, який пізніше згинув.

Згаданий вище посадник Грубешова Яворовський заряджував добрами, що їх сконфіскува-

ли німці. А коли він спробував, небезінтересно рятувати жидів з гетта, німці арештували його і вивезли у табір в Майданку коло Любліна, де він і згинув.

Після Яворовського посадником Грубешова став адвокат зі Сокаля Михайло Павлюк. Середнього росту, лисавий, рухливий. Він добре знов німецьку мову. А щоб забезпечити себе від поляків, знайшов собі польку, хоч була в нього жінка українка і дрібні діти. Та чи це йому помогло?..

Крім крайсгавптмана, що вів адміністрацію повіту під оглядом політичним, і крайслінд-вірта, що вів господарку повіту, було ще Гестапо, що мало необмежену владу над населенням. Начальником кримінальної поліції — крісто — був поляк Коронський. Уряд праці під керуванням німця мав достачати для Райху робітників. З тим урядом мав наш УДК клопоти, бо ми боронили наше населення від вивозу у „Райх”.

У заряді українців був Повітовий Союз Кооператив. Його керівником був кол. сотник УГА Іванів, а директорами Африкан Хруш, Іван Фур, Антін Маланік, Константин Лиско, Роман Кочержук і ін. Повітовий Союз Кооператив постачав товари кооперативам і видавав „Інформативний Бюлєтень”. Була в Грубешові українська районова молочарня із млином, яким заряджував адв. Галущак. Крім початкових шкіл (українська гімназія була в Холмі) були в Грубешові курси для волосних секретарів, де я викладав давнє адміністраційне право. Над тим усім тяжів німецький чобіт.

По адвокаті Миколі Багрянівськім головою УДК став адвокат з Бузька Д. Микола Сас де Верліч Струтинський. Була це помітна серед нашого громадянства постать, загально люблена і шанована. Вищий за середній ріст, з правильними рисами обличчя, густими бровами, темним волоссям, перетинаним сріблом сивини, був він людиною з великою особистою культурою і дипломатичним хистом. Як колишній шкільний товариш, запросив він мене бути його заступником і референтом суспільної опіки.

До нас належала зокрема справа ревіндикації українських православних церков, що їх

загарбала була польська держава. Але ті церкви відбирало само українське православне населення, і збоку УДК не потрібно було ніякого втручання. Польська держава нищила православні церкви або переробляла їх на костьоли. По прилученні Холмщини і Підляшшя до Польщі в р. 1918 Польща забрала 169 православних церков, 1700 гектарів церковної землі і передала їх ксьондзам. В р. 1938 спалено або розібрано 130 православних церков, зокрема церкву в Ухані, що була побудована ще за короля Данила, а відбудована в 1875 році. Поляки знищили церкви в Крилові, Пригорілім, Малкові, Стрільцях, Жабчу, в Радкові, побудовану 400 років тому, в Ярославці, побудовану в XII стол. Церкви розвалювали польська поліція і місцеві колоністи, так звані „кракусі”. Діялося те не зважаючи на протести українців і митрополита Андрея Шептицького у Ватицані і перед польським урядом.

Українці на Грубешівщині здавали собі справу з їх нелегкого положення між німцями і поляками, а все таки вели активну працю на полі культурному і економічному. Відбувались прогулянки до Туркович, де археолог Левко Чикаленко, ведучи розкопи, знайшов прикраси зі слонової кости з княжої доби, у Холм з пам'яткою „Гіркою”, де резидував православний архиєпископ Іларіон. Там в УДК зустрічали його голову, капітан-ляйтенаута Шрамченка в уніформі з часів української морської флоти. З Холма приїздila у Грубешів на змагання копаного м'яча спортова дружина.

Одного дня побачив я на вулиці під ескорттою німців групу селян з с. Монятич, що мали на грудях і плечах таблиці з написом: „Ми не здали контингенту і за це будемо покарані”. Знаючи, що діяти треба негайно, я нав'язав контакт з д-ром Миколою Струтинським, і ми обидва вдалися до місцевого Гестапа, де урядував якийсь Крюгер. Тут я, представивши справу безправного ув'язнення тих 16 селян, заявив: „Як же ви можете домагатися від них здачі контингенту, коли у селі стоїть німецьке військо, яке реквірус поживу?” Шеф Гестапа зірвався із-за свого стола, видобув з кишені пістолю і, погрожуючи нею, заверещав: „Ти, слухай, якби я був на місці тих вояків,

я робив би те саме!" Ми відійшли, не будучи певними, чи наша інтервенція не закінчиться застріленням котрогось із нас або й обидвох. Однак, наступного дня на вулицях міста появилось урядове оголошення, в якому, покликаючись на приписи закону, заявлялось, що в тих місцевостях, де населення здає контингент, не вільно військові реквірувати будь-що. Наша інтервенція увінчалась успіхом: 16 селян з Монятич вернулися додому.

Між УДК і Арбайтсамтом почалися тертя, непорозуміння. Начальник цього німецького уряду праці забирає на вивіз до Німеччини українське населення поголовно, часто розбиваючи родини. Коли наші інтервенції не помагали, д-р Струтинський і я поїхали у Замістю до начальника вищого уряду праці. Він обіцяв приїхати у Грубешів і перевірити справу. За тиждень був у Грубешові. Доходження тривало два дні. Місцевий шеф вигукав на мою адресу, що я утруднюю йому урядування для добра „Райху”. Такий закид був важкий і небезпечний. Я говорив, що коли вивезуть з Грубешівщини у „Райх” велику кількість людей, тоді не буде кому господарити і здавати контингент. Справа закінчилася тим, що шефа місцевого Арбайтсамту переведено деінде.

Яр. Гриневич

(Закінчення буде)

ТРОХИ ГУМОРУ

ПІШОВ З ДОМУ

Приходить сусід до Івана і гукає:

- Іване, ти дома?
- Ні, немає, — відповідає сонний Іван.
- Так ось же твої калоші стоять! — не вгамовується сусід.
- А я у інших пішов! — гукає Іван.

МОВЧИ ЗА СТОЛОМ

Сіли обідати, а хлонець:

- Мамо...
- Мовчи за столом! — зупинив батько і луснув сина ложкою по лобі.
- Пообідали. Мати питас у хлонця:
- Що ти хотів сказати?
- У мене ложки немає...

ГРА НА СКРИПЦІ

Жінка мис посуд, а чоловік — на бальконі.

- Що ти робиш? — питас жінка.
- На скрипці граю!
- А я думала, що ти ніжку стола відпилюєш.

З УКРАЇНИ ЗВЕРТАЮТЬСЯ ПО ДОПОМОГУ

Лондонський щоденник „Дейлі Телеграф” у числі з 16 серпня подав переслану її власним кореспондентом із східного Берліну таку вістку під заголовком „Україна просить допомогу”:

„На мою адресу в Берліні під час спонзорованого комуністами фестивалю молоді прийшов листок паперу, писаний українською мовою. Названо 24 українських письменників, мистецтв, науковців і релігійних провідників, засуджених на різний термін ув'язнення за їх опозицію до совєтської системи і панування Москви над Україною.

З тексту звернення:

„Уряди Америки та інших капіталістичних країн беруть на себе відповідальність за посилення терору проти нас і за нову хвилю етатізму в Україні та в інших совєтських республіках, бо воїни домовляються з Москвою, не вимагаючи від совєтського уряду, щоб респектував національні і людські права”.

Кореспондент стверджує, що „звернення кінчиться домаганням, щоб Москва негайно припинила стосування хемічних і психіатричних заходів проти в'язнів і звільнила всіх політичних і релігійних в'язнів. Під зверненням підпис: „Український Національно-Визвольний Фронт”.

ДИВОВИЖНІЙ 1972-ИЙ РІК

Світова Метеорологічна Організація стверджує, що 1972-ий рік був найбільш примхливим роком з усіх за рекордованих в історії цієї організації.

Від 1968 до 1971 року 1972-ий встановив рекорди по сухи і кількості атмосферичних опадів, а також рекорди найвищої і найнижчої температури.

Наприклад, зливні дощі в Чехо-Словаччині піднесли рівень води в річці Слані вище за будь-коли зареєстрований на протязі останніх п'яти сторіч. Величезні зливи спричинили жахливі повені в Галичині. Однак, уперше за 96 років у місті Фініксі в Аризоні зовсім не було дощу протягом першої четверти року. У Мадриді, в Іспанії, випало $27\frac{1}{2}$ цалів дощу — найбільше за останні сто років. У Тосаямаді, в Японії, майже стільки ж дощу випало протягом 24 годин під час тайфуну. В Австралії 1972 рік позначився найгарячішим літом і найхолоднішою зими.

Найсильніша в історії Європи буря пронеслася понад Брокеном у Східній Німеччині: в деякі моменти швидкість вітру досягала 150 миль на годину.

На Північному Атлантику в тому році з'явились льодові гори — „айсберги”, що в десять разів перевищували розміри нормальних льодових гір.

І на північному узбережжі ЗСА гураган Агнеса спричинив найбільші в історії цієї країни спустошення: 122 жертви в людях і на 3.500.000.000 доларів матеріальних втрат.

B. Гаврилюк

МІТОЛОГІЯ ПОЕЗІЇ

Поезія — мова богів, засвоєна людиною, огевидно, від богів через посередництво поетів, тому поезія була й залишилася в особливій шанобі в людині.

Поезія — мова таємна і не завжди зрозуміла людині.

Звичайно, людина повинна шанувати мову поезії, її вивчати і вміти збагнути її заповіді. В протилежному разі людина ризикує накликати на себе неласку вищих потуг, і обов'язок постів — застерігати людину, щоб вона не легковажила мови поезії. Поети виконують це в стані особливого навіщення, в стані так званого надхнення. Мова поезії символічна і її розуміння поступово усвідомлюється людиною, хоє людина ніколи не збагне її абсолютно.

Поетам саме тому належить особлива шаноба, що вони — регнники волі богів. Хто че усвідомив, тому зрозуміліше постигне слово і його значення.

(Біблійна інтерпретація)

В нашому людському, буденному побуті поезія — це все те, що не зобов'язує, і навпаки те, що зобов'язує — це проза. Ось чому поети не розуміють зобов'язань, а люди прози не розуміють поезії.

Поезія, кажуть лірики, це інтимна сповідь, естети твердять, що поезія — це передусім гармонія вислову, краса вислову, мистці, визнавці артизму визнають за поезію незвичайність, вищуканість вислову, драматисти визнають за поезію вислів внутрішніх конфліктів, філософі уважають, що поезія це естетизований виклад мудрості, моралісти кажуть, що поезія — вислів пориву людського духа до ідеалу, вислів того, що шляхетне.

Існує поезія пристрастей, думки, ідеї, почування, фантастики, краси і настрою.

Поезія це, між іншим, об'єктивізування суб'єктивного.

Так звана класична поезія кожної доби є еманацією смаку і чару її культури, характер

і рівень якої вона віддзеркалює. Кожна доба ідеалізує форми свого поетичного словника, згідно з концептом її ідеалів та ідей, згідно з канонами її естетики.

Абстрактний думці, яка репрезентує науку і філософію, в мистецтві і поезії відповідає фігуляральність, перетворення фігуляральне. Фігуляральність — це символічний вислів почувань та ідей. Фігуляральність без ідейного підтексту — це нонсенс.

Легкий поезії завжди загрожує банал, важкий — манеризм. Легка поезія баналізується через брак думки, важка — через перевантаженість думками.

Аполлонська грація і аполлонський чар, маєтъ, самі верхів'я поезії.

У характері справжнього, органічного поета чи мистця діють в незрозумілій єдності такі контрасти, як дитяча наївність і повага зрілої людини.

Поет, що зрадив ліричність і музичність — зрадив поезію.

Ані іронію, ані голосною фразою не створиш поетичного настрою. Нехай в суцільну єдність зіллються думка і слово, зогріті теплом почувань. Без почувань поезія мертві.

По суті в поезії все умовне — і рими, і ритми, і строфи, і кількість складів, і все те, чого ми не здатні описати словами.

Звичайно, не важко написати кілька безвідповідальних строф. Куди трудніше висловити зміст, відповідальний перед трибуналом суспільним чи національним. Бути свідомим того, що твої слова й думки судитимуть суворі судді історії, а то й сучасності.

Повірити в значимість фікції — це наївність, це поезія. Але ж, на Бога, хто із нас не наївний поет? Едина оборона проти наївності це цинізм, це бути циніком, апоетичною істотою.

Поезія окрилює прозу, але наше життя влаштоване так, що ми не можемо відмовитися від прози заради крилатої поезії, та й без поезії жити прикро.

Поет завжди коливається між поезією і прозою, поки осягне виключну єдність форми і змісту у поетичному вислові.

Поезія не виводиться з технічних, словотворчих засобів, навпаки — ці засоби підпорядковуються поезії.

Справжня поезія виводиться з духовної величини, з ідеалізму людської душі. Справжня поезія пронизана світлом духовості.

Суттєвою прикметою чи то характеристикою поетичної мови є її багатозначність, в той час, як мову прози визначає однозначність понять і слів.

Поет неначебто розстрілює змістовність слів, протилежно до прозаїка, який обмежує значення слів і прикріплює його до одного, точно визначеного предмету. Мова поетична, з практичної точки зору, скидається на абсурд. Хоч у мові прози існують теж фрази поетикального типу, фрази з переносним змістом, але в прозаїчній інтерпретації вони грають ролі допоміжних понять, і їхня метаморфоза належить до конкретного підтексту і відноситься до конкретної теми.

Поезія — це драматичний відповідник боротьби з опором слова. Поезія — вияв драматичної конвульсії. Але поезія теж захват, зарованість якимсь чарівним спектром або чар чуттєвих екзальтацій.

Існують бодай дві капітальні проблеми поетичної творчості:

- талан поета,
- його індивідуальна психологія.

У мистецтві і поезії немає виправдань. Існують автори, твори і критична публіка.

Щоб здобути успіхи, навіть в поезії не вистачить бути тільки поетом, треба, мабуть, бути ще й інтересною особистістю.

Ланцюги асоціаційних словосполучень в сучасній поезії перетворюються на своєрідні тропи з переносним, отже метафоричним значенням. Але це тільки суха схема, якою не слід зловживати, бо поезія, як усяка інша творчість, виключає механічність. В поезії обов'язково повинні струмувати живий, автентичний настрій і зміст, зогріті емоційною теплотою, бо без цього самий зміст мертвий.

Що більше поезія безособиста, то більше вона аристократична в кращому розумінні цього слова, то глибше висловлює те, що загальнолюдське і те, що не скоро проминає, але, — як завжди, без якогось „але” не обійтися, — вона холодна і в ній загублена буйна епізодика живого життя з своїм невичерпним, хвилюючим багатством змісту.

Поезія це, між іншим, пригодницька романтика, якою автор заспокоює свої внутрішні зрушенні, що прагнуть виявити себе найвідповіднішими засобами.

Літературна творчість — це селекція і добір цих засобів вияву. В поезії це пошуки слововислову. Можливо, що це тільки технічна схема поезії, бо, очевидно, що все це повинна зобов'язувати якась вишукана логіка, те, що особливо характерне даній творчій особистості.

Індивідуальна логіка і творча інтуїція по суті рішують про творчий характер даної особистості в поезії.

На зміну сантиментально-спонтанної лексики, як засіб рятування поезії від баналізації, від ліричної розтріпаності, від беззмістової розгубленості, буває, що з'являються критерії культури, як орнамент поетики.

Така поезія, очевидно, належить інтелектуалам. Це — чоловічий зразок поезії трудної, на яку здатний спокуситися поет-ерudit, видатної інтелектуальної культури, але не позбавлений полету думки.

Проблеми і настрої, краса і драматизм, іронія і поблажливий гумор, дозвовані пропорційно в цих все таки холодних, іноді й претенсійних структурах слова, емоційно зчавлених, не належать до легкої лектури.

Поезію ніколи не слід розуміти дослівно чи то буквально. Але, як це й не дивно, більшість читачів, ба, навіть професійних літературознавців таки доскіпуються її змісту в безсенсово-му тлумаченні поетичної переносності, і тому, мабуть, розуміння поезії така клопітлива проблема.

Поезія осягає тоді свою вершину, коли вона висловлює якусь непересічну, небуденну правду, наприклад, правду національну або вселюдську, зберігаючи при тому всії свої пое-

тичні особливості. Справа в тому, що поезія — найінтимніший зразок літературної творчості і що вона від тієї інтимності не здатна відмовитися, бо цій інтимності зобов'язана, як творчість.

Поет мусить кожну тему передати в особистій інтерпретації, бо тільки так він здатний зберегти поетичність непофальшованою.

Поезія синтетична (М. Рильський) і поезія аналітична (М. Бажан). Друга, цебто аналітична, надуманіша. Перша спокійніша, друга більш драматична. Перша епіко-лірична, друга взагалі драматизована, монументальніша. Очевидно, що існують різні варіанти поезії, в яких не так легко визначити їхній характер, яким не бракує ані оригінальності, ані інших поетичних якостей.

Правдоподібно, немася якоїсь універсальної дефініції поезії.

Можливо, що це — найглибша форма людського монологу, який іноді перетворюється на діялог, хоч діялог це форма, запозичена від прози.

Поезія по своїй суті монолітична — це розмова з самим собою.

Віддаляючись від себе самого і свого індивідуалізму, поет непомітно переключається на прозу, на епіку.

Співати, деклямувати, описувати, проповідувати, — звукопис, рими, ритми, асонанси, алітерації, — фантастика, ліричність, драматизм і трагізм.

Поетичний зміст не буквальний, навіть не граматичний і не логічний.

Поетичний зміст настроєвий, неначе запах китиці квітів.

Якщо якому текстові бракує оп'янливого настрою, це звичайно не поезія, це проза.

Що значить бути сучасним поетом? Без сумніву, кожний справжній поет належить якісь сучасності в більшій або меншій мірі, але чи приналежність до даної сучасності абсолютна передумова кваліфікації поета — можна поважно сумуватися.

Неможливо говорити про поезію взагалі, бо такої поезії немася, але існують різні жанри

поезії, різні види, і кожному із них видів чи то жанрів характерне щось особливе. Навіть розмір строф грає тут свою роль. А що вже говорити про різні тематичні питання чи то настрої.

Спонтанність вислову, культура мови, глибина почувань, буйність уяви — все це оригінальні творчі потуги. Поет схожий на відкривача нових континентів, навіть нових світів. Те, що було раз вищукане в поезії, належить до знахідок, яких не вільно копіювати.

Поезія — найбільш ексклюзивне мистецтво.

Поезія висловлює невисловлене. Хоч ця дефініція на претенсійно вищуканий абсурд чи софізм, вона, мабуть, найближча до суті.

Адже поезія не називає і не пояснює. Але поезія натякає, покликаючись на інтуїцію. Саме тому так багато суперечливих поглядів відносно поезії, а її дефініція завжди уникає всякої аподиктичності. Усе аподиктичне поезія невтралізує різними видами і варіаціями форм або спалює в кітлі емоцій.

В поезії можуть знайти своє відзеркалення нормальні, а то й анормальні стани людського характеру і психології. Великі пристрасті і видатні чесноти, зокрема вийняткові стани схвильованості — захоплень, жалоби або співчуття. Людина в поезії висловлює те, що часто було б неможливо висловити прозою, чи те, що видатно особисте, чи те, що надзвичайне — лірику, драму і трагедію — фаталізм існування людського, а також метафізичні почування.

Єдине, чого поезія не здатна висловити, це фальш. На рівні певних психічних станів експресія всіх мистецтв осягає ту саму потужність, висловлюючи людину.

Якою мовою повинен писати поет — замаскованою чи без маски?

Чи поета зобов'язує будь-яка творча дисципліна?

Чи поетична творчість виключно незалежна і нічому не зобов'язана?

Чи, вкінці, поет сам собі суддя?

Ці питання торкаються, без сумніву, творчої автономії, в даному випадку поетичної.

Алла Коссовська

МУЖНІСТЬ (Етюд)

Вона плакала, сховавши обличчя в довгому мокрому волоссі і по-дитячому склипуючи. І кожен цей склик відбивався в Романовому серці тупим, дошкульним болем. Почуття вини перед цією молодою жінкою, майже дитиною, терзalo Романову істоту, примушуючи його гарячково шукати виходу із скрутного становища, в якому опинилися вони обоє, або, вірніше, вся його, Романова невеличка родина. Аджеž до їхньої родини належали і ті двоє маленьких, які безтурботно спали в сусідній кімнаті, не підозріваючи, перед якою тяжкою проблемою стали їхні батьки.

— Наталочко, не треба, заспокойся! — наречті вимовив Роман, торкаючись тонкими пальцями її пожилого плеча. — Ти ж моя хоробра, моя смілива, моя подруга. Ти ніколи не занепадала на дусі, звідки ж ці слізози? Ти завжди була моєю підтримкою, моя вірна, моя терпляча дружинонько. Я завжди відчував тебе поруч себе, ти завжди надавала мені сили в боротьбі — і раптом...

Він говорив, а безмежний жаль до цієї скривдженеї долею, жінки, виповнював гіркотою його слова.

І справді, чому сталося так, що доля звела їх в недобрий час, звела на муки? Звичайно, в цьому була його провінція: захотілося після довгих років тяжкої неволі, домашнього затишку,

Який авторитет повинен вирішати ці питання — поет, читач, літературний критик чи цензор?

Дискусія над цими питаннями актуальна не від сьогодні і все ще не вирішена.

Що ж це кінець-кінцем доводить? А все ж таки воно щось доводить, може не з абсолютним домовленням з усіма, хто цими питаннями зацікавлений.

Відноситься воно, очевидно, до згаданої автономії творчості.

Якщо це так, тоді всі питання, що стосуються будь-якої творчості, належать передусім до компетенцій творчих критеріїв.

жіночої ніжності, свого, хоч і вбогого і непевного, вогнища, захотілося забути холод і бруд оточених колючим дротом бараків, безнадійні північні ночі, виття заметлі, голод, знущання... Він знов, що приречений, що не для нього людське щастя. Здавалося б, багаторічний досвід мусів навчити, що в його становиці зв'язувати когось із собою рівнозначне із злочином. І ось не втримався, і, коли золотоволоса дівчина усміхнулася до нього синіми очима, він, забувши все на світі, кинувся в її розкрите обійми, завмер на її грудях у невимовному захваті. Що дав він, великий і сильний, цій ледве розквітлій істоті? Напівлодне іспування жінки чорнороба? Вічний страх за майбутнє? Тяжке материнство, коли не знаєш, чим завтра ні: годуєш своїх дітей? Як він міг скриватися з її недосвідченості, необізнаності в житті, він, багато старший за неї, він, що спізняв життя в усій його гіркоті?

Усе це терзalo Романову совість в той час, коли він намагався відірвати Наталчині руки від її обличчя.

Проте, він був чесний з нею, вона знала, хто він, а може і полюбила саме за те, що він у перших рядах борців за людські права, права свого народу, за те, що він не бажає коритися тиранам.

Ридання вщухли. Худенькі пальці ослабли і піддалися. Жінка підвела обличчя і глянула на чоловіка заплаканими очима, в яких світилася любов і відданість, і покірність.

— Ну, що ж робити будемо, що будемо робити? — лебеділи її припухлі дитячі уста.

Він узяв її голову в свої долоні, він дивився на неї очима, повними любові й ніжності, і вона, помалу заспокоюючись, припала обличчям до його грудей, охопила кільцем своїх блідих рук його шию і зашепотила гаряче і пристрасно:

— Я не буду більше, не буду! Пробач мені. Я люблю тебе, ах, як я люблю тебе! — її шепіт перейшов у глибоке, тяжке зідхання.

Радісна усмішка, така недоречна в його положенні, проти волі розтулила Романові уста.

— Отак краще! Що буде, те й буде, а ми будемо боротися до кінця, і я вірю, що правда наша вийде нагору, переможе!

— Але діти, Романе, діти? Що буде з ними, як нас заберуть? Куди їх подінуть? У дитячий будинок? — в Наталчиних очах відбився розпач.

— Діти лишаться з мамою.

— А жити з чого? — допитувалася жінка.

— Мама має хату, город, якось проживут, живуть же інші... — відповів Роман, а в серці докір: „Ex, не треба було мати дітей!”

Білій аркуш на столі, звичайний аркуш білого паперу. А в ньому його доля і доля його родини. І на цьому аркуші стоять прізвища його друзів-однодумців. Чи вони вагалися, коли підписували цей небезпечний документ, який закликає боротися, протестувати проти насильства деспотичної влади? Мабуть, у кожного з них стискалося серце, але почуття обов'язку перед тими, кого переслідують, катують, додало їм мужності. Невже ж він завагається?

Рвучко підсунув до себе аркуш, чітко написав своє ім'я, прізвище і адресу. А коли хотів покласти перо, відчув на своїх пальцях потиск жінчиної руки. Підвів очі, сподіваючись зустріти опір, але Наталка дивилася на нього твердо і спокійно.

— Дай і я підпишу! — сказало просто.

ДИПЛОМАТИЯ ВАТИКАНУ

„Тайм” у числі 3-му з вересня ц. р. подає короткий огляд дипломатії Ватикану за останній її період.

Папа Павло УІ провів 32 роки у ватиканському Державному Секретаріяті і набув великого досвіду як міністер закордонних справ за папи Пія XII. Одна з його мрій, відколи вступив він у „черевики рибалки” — активізувати ватиканську дипломатію. Він найбільше з-поміж усіх попередніх пап відбув подорожей поза межі Вічного Міста — до Азії, Африки, Північної і Південної Америки.

Недавно, розпочинаючи чергову дипломатичну офіцізу, він скликав на початок вересня понад 80 ватиканських „амбасадорів” та голів місій, щоб таким чином уперше в історії Ватикану провести пленарну асамблею своїх дипломатів. Ціллю цієї асамблей, припускають, буде намагання поліпшити відносини з комуністичними і не-християнськими країнами.

Наскільки успішною є дотеперішня дипломатична діяльність папи Павла УІ є факт, що він має право номінувати єпископів в усіх східноєвропейських країнах, крім Албанії, і утримує дипломатичні відносини з вісімома арабськими країнами. Нормальних відносин

з Ізраїлем Ватикан ще не встановив, відмовляючись визнати спеціальні права Ізраїлю на Святу Землю.

Ще одним кроком Ватикану вперед була формальна участь його представника в Гельсінках на Конференції в справі європейської безпеки і співпраці. Пекін тримається остоною Ватикану, не виявляючи особливого інтересу в нав'язуванні з ним більших відносин.

Україна і українське питання, очевидно, ватиканських дипломатів не цікавлять, бо в сучасній міжнародній коньюнктурі український партнер не має для них значення.

Х З'ЇЗД КИТАЙСЬКОЇ КОМПАРТИ

Протягом кількох тижнів кружляли по світі чутки про підготовлюваній Х З'їзд китайської комуністичної партії. Після так званої „культурної революції”, яка викликала в країні з понад 700-мільйонним населенням повний хаос, не припинялась там ідеологічна й політична боротьба навколо головних внутрішніх проблем, проблеми державної структури і наступництва Мао Тсе-тунга. Після загибелі в „летунській катастрофі” Лін Піяо, можливого наступника Мао, який став до нього в опозицію і нібито підготовляв державний переворот, на перше місце як його наступник вийшов Чжуо Ень-лай.

Наслідки „культурної революції”, спрямованої передусім проти інтелігенції і бюрократії, все ще гостро даються в Китаї взнаки, де радикали ставлять понад усе ідеологію, а pragmatisti — індустріалізацію і розвиток аграркультури. Проте, і для тих і для тих ворогом число 1 є московські большевики, офіційно тавровані як „соціал-імперіалісти”.

Хоч проведений у властивій китайцям атмосфері абсолютної секретності конгрес партії видав комунікат, з якого можна між іншим висновувати, що після смерті Мао стане при владі не один його наступник, а „колективне керівництво” з п'ятьох осіб, таємні ухвали конгресу, очевидно, залишились закритими „bamбукою завісою”. Щодо офіційного комунікату, то повторює він відомі пропагандивні тези і ще раз таврує Москву за її „ревізіоністську” і „зрадницьку” політику, що, мовляв, має ціллю знищення „Народної Китайської Республіки”.

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ
І МІСЯЧНИК

„Шлях Перемоги”, „Гомін України”
і „Визвольний Шлях”,

ПРО ЦВИНТАРІ

Письменник Віктор Некрасов народився 1911 року в Києві в родині лікаря-росіяніна і пише російською мовою. Брав участь у Другій світовій війні і в совєтську літературу ввійшов повістю „В окопах Сталінграду”. Стояв у близькому контакті з українськими „шестидесятниками” і поставив свій підпис під заявою в обороні переслідуваних українських інтелектуалів. У 1965 р. вийшла його книжка репортажів п. н. „За 12.000 кілометрів”, за яку його гостро критикували офіційні критики. Якийсь час тому ця книжка з'явилася у „Самвидаві” без численних цензорських купюр. Наведений нижче нарис про цвінтари цензура взагалі з його книжки усунула. Недавно В. Некрасова виключено зі Спілки Українських Письменників. — Ред.

*

На цей цвінтар ми потрапили цілком випадково. Шукали Усть-Камчатський рибокомбінат. Нам сказали, що він у кінці вулиці Комсомольської, біля кінотеатру. В самому центрі площі — величезної, безформної, піщаної. Біля самого комбінату, навпроти „Родіні”.

Я бачив багато цвінтарів у своєму житті. Різних. Тихі, доглянуті ризькі, в Латвії, де за огорожами на хвилясто зачісаному піску лежать ніби ненароком кинуті хризантеми. За рослі сільські цвінтари з чорними перекошеними хрестами. Ново-Дівичий з капличкою над могилою Чехова і двома горбками поруч — великим і маленьким — Станіславського і Ліліної. Бачив Арлінгтонське у Вашингтоні, де поховано Кеннеді. Там горбків нема, тільки маленькі плитки безконечними, правильними рядами. Середньовічний празький, в самому центрі міста, де стародавні кам'яні плити з напівзатертими написами підpirают і виштовхують одна одну. Бачив вишикувані білі хрести „айзенкрайцтрегерів” — кавалірів залишного хреста — біля зруйнованого універмагу в Сталінграді. І старий жидівський у Києві, біля Бабиного Яру, осквернений спочатку фашистами, а потім, за їхнім прикладом, місцевими хуліганами. Бачив Трептов-Парк у Берліні, Вічної Слави в Києві, самотні хрестики на Мамаєвому кургані, поставлені місцевими жителями, цвінтар німецьких воєннополонених у Києві, на Лук'янівці, Марсове поле в Ленінграді і десятки, сотні маленьких цвін-

тариків на околицях сіл із стандартними постятями сумно похилених вояків.

Цвінтар, на який ми потрапили, не мав ні стежок, ні доріжок. Десятки зо два застромлені в землю залишніх рур, колючий дріт. Усередині з півсотні горбків, хрести з тих же таки іржавих рур, напівзогнилі дерев'яні пірамідки. Ледве можна відчитати написи на табличках. Їх майже не видно — вітер, дощ, сніг, роки...

В. С. Пекарский
р. 1933, ум. 1940
(Погиб в пургу в своем дворе)

Семилітній хлопчина вийшов, либонь, за потребою на подвір'я і не повернувся. Пурга. На Камчатці снігом замітає будинки інколи аж по комини.

Рижков И. А. р. 1912
Погиб I/IX 40 от удара лошади.

Зворушливо. Хтось вважав за потрібне повідомити нас, з чого помер 28-літній Рижков.

Ось похмурий, нецвінтарний гумор:

Здесь покояться прах умерщвленного Бахусом моряка р. р. „Юпитер” Михайлова С. К.

Написав друг і горілчаний брат. І добре випив, коли замовляв табличку. І, мабуть, так само закінчив.

Про інших нічого не відомо — залишились горбки, порослі мізерною травою, розміті дощами. На одному з них — порожня пляшка з-під горілки і недоїдена банька болгарського перцю...

Може, справді, найліпше було б спалювати і попіл розвіювати за вітром — клопотів менше...

*

Але був я й на іншому цвінтарі. Не на Камчатці, в іншому місці. І на тому цвінтарі мені вже не було сумно, мені було страшно.

Я йшов затіненими алеями, було тихо, шелестіло під ногами засожле листя, а навколо... Навколо було щось страшніше, як смерть — наруга над нею. Дика, безсоромна, жахлива, незрозуміла...

Тисячі повалених на землю надгробків, розбитих, зруйнованих, зганьблених. Грубезні колони і обеліски лежали в густій траві, плити пересунуті, маленькі овальні фотографії з порцеляни розбиті... Неначе гураган пронісся. Ні, гураган не міг цього вчинити. Навіть у нього не вистачило б сил. Це вчинили люди.

Люди? Не може бути... Люди на це не здібні.

І все ж таки це вчинили люди.

Хто ж? Зграя хуліганів? Понапивались і взялися торощити все, що траплялось під руку? Але скільки ж їх мало бути цих хуліганів, щоб знищити цілий цвинтар? І яка в них мала бути сила, яке знаряддя руйнування? Самими ломами та молотами цього не зробиш. Тут потрібна техніка, спеціальна техніка, яку застосовують, розвалюючи старі будівлі. Надгробки — гранітні, на олові, щоб повалити їх, потрібні тягач, сталева линва.

А скільки треба терпеливості, енергії, часу, злоби? Десятки, сотки надгробків посидають вниз, у яри. І всі ці брили треба було котити, штовхати, тягти по землі.

Страшно подумати, але в усьому цьому видно систематичну, пляновану роботу, титанічну працю. Саме працю, виплекану лютою ненавистю, злістю і пекельною терпеливістю.

А в якій порі дня або ночі це зроблено? І чому ніхто не бачив? Якщо робили вночі, коли всі сплять, то скільки потрібно ночей? Десять, двадцять, сто? І як це все зробити, щоб нікого не збудити, вийти незаваженим, не викликати тривоги?

Я силкоуюсь змалювати собі образ того, що тут діялось — і не можу. Кажуть, почали фашисти. Під час окупації. Це я уявляю. Зондеркоманди, сп'янілі від жадоби руйнування вороги. О, вони вміли нищити: живе і мертвє... Все це я бачу. Але фашисти зруйнували тільки мізерну частину, лише центральну алею, якусь сотку надгробків. А інші тисячі?

Я всоте ставлю собі питання: хто це вчинив? Я знаю, що також ворог. Не менше страшний, як той, у сталевому шоломі із свастикою. Але я хочу побачити його обличчя, побачити на лаві підсудних, почути його голос

і голос судді, який схвалює йому вирок.

Але його нема на лаві підсудних, вінходить, як ми з вами, вулицями міста і, можливо, ми кожного дня з ним зустрічамося... Він живий. В руках його ще нема зброї, руки підтягнуті покищо до цвінтарів, до мертвих. Шороку, в ніч проти Судного дня, то на цьому, то на тому цвінтарі оскверняється, нищиться кількадесят могил. Покищо — могили, наруга над мертвими, а далі?

В тисячу перший раз ставлю собі це питання, і не тільки я: хто вчинив усе це? В другій половині ХХ століття, в місті Києві, на старому жидівському цвінтарі, біля Бабиного Яру, за п'ять хвилин ходи від тролейбусної зупинки? І хто замикав на це очі? І хто дасть відповідь?

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОЖ ОЧСУ В АЛЛЕНТАВНІ

Загальні Збори відбулися 16 лютого 1973 р. в залі УКЦ при вул. 4-ї 226, Аллентавні, Па.

Присутні були: подруги Гудзова, Щебетюкова, Ганичова, Кацапирова, Мухова, Войцикевичова, Морковчукова, Павлюкова Шпрінгерова і Гарасова; друзі: Стасів, Щебетюк, Ганич, Федорак і Іванів.

Голова Відділу А. Гудз відкрила збори молитвою, привітала присутніх і подала порядок нарад, який був прийнятий одноголосно. Вибрано президію зборів в складі: А. Гудз — голова, А. Гарас — секретарка. До президії був запрошений також гість, голова 20-го Відділу ОЧСУ Мих. Іванів.

Протокол з попередніх зборів прийнято одноголосно.

Голова Відділу А. Гудз в своєму звіті зазначила, що хоч Відділ невеликий, він провів значну працю. Проведено разом з членами 20-го Відділу ОЧСУ коляду з гарним успіхом. Разом з 20-им Відділом ОЧСУ представники нашого Відділу взяли численну участь в відзначенні 22-го Січня. Проклямацію підписав посадник міста та вивішено український національний прапор на ратуші.

В місяці лютому відзначено жалобними сходинами Свято Жінки-Героїні. Сходини попередила панахида. Доповідь відчитала подр. М. Щебетюк.

Влаштовано Великоднє виставку писанок, кераміки, різьби та вишивок. В травні відзначено День Матері з виступом переважно молоді. Голова А. Гудз відчитала на цьому святі реферат про українську Матір-Героїню. Чистий прибуток в сумі 250 дол. призначено на будову пам'ятника Лесі-Українки на оселі СУМА в Елленвілі, Н. Й.

В Конференції ОЖ ОЧСУ і ООЧСУ у Філлядельфії брали участь членкині Відділу. Переслано петиції з підписами в справі переслідуваних на Україні в обороні прав людини. Відповіді отримали від конгресмена Руні і сенатора Г. Скотта з Пенсильвії.

Відзначили разом з 20-им Відділом ООЧСУ жалобними сходинами річниці геройської смерті сл. п Тараса Чупринки та Провідника сл. п. Степана Бандери. Взяли участь в маніфестації з нагоди 30-ліття створення УПА.

Брали також участь в торжестві в Бавид Бруку, де голова ОЖ ОЧСУ Уляна Целевич передала медаль Княгині Ольги. У місяці вересні влаштовано разом з 20-им Відділом ООЧСУ Вишивані Вечерниці. Відділ взяв численну участь в здвижі СУМА в Елленвілі, Н. І. на День Праці.

Контрольна Комісія знайшла ведення книг в порядку і поставила внесок на уділення абсолюторії уступаючій Управі. Внесок прийнято одноголосно.

Вибрано нову Управу в складі: Анна Мухова — голова, Анна Войцикевич — заст. голови, Анна Гарас — секретарка, Анастазія Гудз — касирка, Євгенія Морковчук — організ. і культ.-освітня референтка, Анна Ганич, Анна Пукшин, Марія Кацапір — господ. референтура. Контрольна Комісія: Марія Щебетюк, Оксана Малайчук, Анна Павлюк.

Збори закінчено молитвою.

СВІДЧЕННЯ ПРО ОДИН З НАЙБЛІŽШИХ ЗЛОЧИНІВ

Кінгірська трагедія, в якій згинуло під гусеницями советських танків 500 українських жінок-героїнь, досі ще не була висвітлена в усіх деталях.

В цьому році один із свідків кінгірської трагедії — Любов Бершадська опинилася щасливим збігом обставин на Заході і розповіла свої переживання в тому жахливому кітлі страждань і смерти. Попавши до Ізраїлю разом з єврейськими емігрантами з ССР три роки тому, Л. Бершадська на запрошення американських організацій об'їхала з доповідями деякі міста Америки й Канади. Тепер вона пише свої спомини, на які вже має замовлення кількох видавництв.

У розмові з Бершадською, вона виявила великі симпатії до спів'язнів недолі, українок, з яких одна була її найближчою посестрою — Нусею Михалевич. Спільно пережиті страждання зобов'язують її донести до відома українців у вільному світі все, що вона бачила і пережила разом з українками в нелюдських умовах совєтської катаргі.

Л. Бершадська, арештована в Москві органами МГБ по закінченню останньої війни, ділила долю політичних в'язнів, між якими більшість були українки. В 1954 році вона була в концтаборі Кінгір, в Казахстані. З її розповіді віходить, що кінгірську трагедію спровокували злочинні елементи, які прорвалися з сусіднього чоловічого табору на самий Великдень 1954 р. На оборону жінок поспішили з того ж табору політичні в'язні, і так

жіночий табір став тереном драматичних подій, які набрали політичного характеру і завершилися сорокденним страйком та наступом "каральних загонів" з танками, під якими загинуло 500 жінок. Перебіг цих подій, як також створений там текст маршу - гимну в'язнів Кінгіру Л. Бершадська подала для опублікування в журналі „Авант'єр“. Вона заявила при цьому, що почуває моральну полегшу, бо могла виконати неписане доручення її співтоваришок неволі повідомити світ, а зокрема українців у вільному світі, про звірства осаталіого режиму і про геройську поставу дочек і синів волелюбного українського народу.

~~~~~ В ПАЗУРЯХ У МОСКОВСЬКИХ КАТІВ

„Шлях Перемоги“ з 12 серпня приніс триожну вістку про важкий стан здоров'я української політичної каторжанки Марії Пальчак, запротореної до концтабору в Потьмі. У цьому самому таборі каравалися Катря Зарицька і Дарія Гусяк.

Марія Пальчак хворіє на ревматизм, який набула в холодних в'язничних камерах. Він сильно дошкауляє її у холодному мордовському кліматі. Важко приходитися їй страждати і від незагострих ран, яких вона зазнала при перестрілці з ка'гебістами. Докучає сильний кашель, постійно гарячкує. Це все спричинило загальне ослаблення організму, т. зв. дистрофію.

В такому важкому стані Марія Пальчак мусить виконувати важку фізичну працю, бо про лікування немає мови. Дуже часто важкохворих в'язнів забирають до концтаборової лікарні вже перед самою смертю.

Марія Пальчак, народжена 1927 р., як член ОУН була арештована важко раною 1961 року в криївці на Тернопільщині. Її єдину, оцілілу з тієї групи, в якій всі інші погинули, забрали до лікарні і зробили операцію, щоб потім поставити перед „суд“. Її присудили на кару смерті. Касаційний суд замінив цей вирок на 15 років важкого режиму в концтаборі. У тому процесі засуджено її брата Степана Пальчака на 10 років ув'язнення.

~~~~~  
**ПОДОБАСТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ,  
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЙОГО ВАШИМ БЛИЗЬКИМ  
АБО БОДАЙ ПОРАДЬТЕ ІМ,  
ЩОБ ВИСЛАЛИ ПЕРЕДПЛАТУ!**  
~~~~~

ХТО І ЯКИМИ МОВАМИ ГОВОРІТЬ В КАНАДІ

Статистичне Бюро Канади оприлюднило цікаві дані про етнічні групи в тій країні.

І так, у вживанні своєї рідної мови вдома найбільшу стійкість виявляють групи, які недавно прибули до Канади у великій кількості і групуються в одному якомусь районі. З-поміж цих груп на першому місці стоять італійці, а далі угорці, що поповнилися після революції 1956 р. новими імігрантами.

Слов'янські групи — українці, поляки, москалі, — які прибули до Канади 50-70 років тому, виявляють ознаки сильної асиміляції. Тільки третя частина канадців українського походження вживає у себе вдома української мови. Цей відсоток ще нижчий у польській групі, а у москалів він становить менше, як 10%.

14,446,235 канадців говорять у себе вдома по-англійськи, 5,546,025 — по-французьки, 425,230 — по-італійськи, 213,350 — по-німецьки, 144,755 — по-українськи, 137,280 — індіанськими та ескімоськими мовами, 88,390 — по-японськи та по-китайськи, 86,825 — по-грецьки, 74,765 — по-португальськи, 70,960 — по-угорськи. Далі йдуть численні ще дрібніші групи, в тому числі й москалі.

В Канаді проживає понад чотири мільйони людей, які не володіють англійською мовою. З них 3,879,255 говорять по-французьки, а 319,360 — іншими мовами.

КАРЛ МАРКС, ЯКОГО НЕ ЗНАЮТЬ В СССР

З шкільної лави привчають підсоветську молодь до думки, що Карл Маркс, основоположник комуністичної теорії, був великим прихильником Росії. І не тільки рядові комуністи, а навіть партійці на високих становищах в цьому не сумніваються. А проте, в численних своїх статтях, ніколи не друкованых в СССР, К. Маркс висловлював свою неприховану ненависть до Росії, яку вважав за „злобну, підступну загарбницю чужих земель, поневолювачку інших народів”. Росія, на думку, Маркса, завдячус поширення своєї території не так завоюванням силою зброй, як своїй дипломатії. „А російський дипломат перед усім світом продемонстрував найогидніше сполучення півищчного варварства з візантійською дволінічністю”.

„За признанням російського офіційного історика Миколи Карамзіна, — писав Маркс, — політика Росії за-

лишається незмінною. Її методи, її тактика, її засоби можуть змінитися, але провідна зірка цієї політики — опанування світу, залишається незмінною”.

Отже, не в усьому Карл Маркс помилявся.

ГОЛОД В АФРИЦІ

Найстрашніший в писаний історії Африки голод віддав шість країн цього чорного континенту: Чад, Нігер, Мавританію, Горішню Вольту, Малі і Сенегаль. Надзвичайно рідка сітка архаїчних залізниць неспроможна доставляти голодуючому населенню достатню кількість харчових продуктів, що напливають з Америки, Західної Німеччини, Британії, Франції, Канади, Бельгії, Італії, Еспанії, Голландії і СССР. Достава харчів повітряним шляхом гальмується браком транспортових літаків. Катастрофа голоду спричинена тим, що вже шість років на 2.600 квадратових миль території цих країн не упало жадної краплі дощу.

Хоч останнім часом на ці випалені сонцем півпустельні землі випали кілька разів дощі, наслідки посухи такі, що потрібно буде щонайменше десять років, щоб національний прибуток тих країн піднісся до „нормального” рівня, при якому пересічний вік абorigенів становить лише 38 років.

Селяни масово залишають свої убогі фарми з пересохлими колодязями і тікають світ-заочі. Лише в одній Малі у 250.000 кочовиків вимерла вся худоба. Шість уражених голодом країн втратили 60% худоби і 50% посівного матеріялу. Чотири з цих країн — Чад, Нігер, Малі і Горішня Вольта — стоять на списку ОН як найменше економічно розвинені країни. Сільськогосподарські фахівці твердять, що рік 1974-ий буде для цієї частини Африки ще гірший, як 1973-ий.

КОШТИ ПРОЖИТКУ І КОШТИ ПОХОРОНУ

У цьому періоді, коли ціни на всі продукти щомісяця шалено підносяться вгору, кошти похорону підвищуються розмірно повільно. Від 1963 року кошти прожитку піднеслися на 41.3 відсотка, а кошти похорону лише на 32.1 відсотка, згідно з даними Департаменту Праці.

Пересічні кошти похорону в ЗСА становлять 983 долари за даними на 1971 р. Крайової Асоціації Директорів Похоронних Закладів. Ця сума включає похоронне бюро, бальзамування, похоронне авто, авто на квіти і лімузину для родини. Але ця сума не включає вартості ділянки на цвинтарі, оплат за похоронні обряди, пам'ятник, квіти і інші часто непередбачені витрати.

Найдорожче коштує похорон в Нью Йорку — пересічно 1600 доларів. Але для бідняка, що не має за душою ані цента, не має своїків і друзів, він виносить лише 75 доларів, оплачуваних містом і стейтом.

Кілька тисяч доларів може коштувати похорон „люксусовий”. Недавно поховано власника контори нерухомостей за 75.000 доларів.